

Economisch-Statistische Berichten

Voetbal in Nederland

★

H. H. Wemmers

Hoe staat het met de kolenvoorziening
in de Gemeenschap?

★

Drs J. C. Gerritsen

Rubber-Stichting exit

★

Drs P. H. M. Cremers

Schijnwerper op atoomstad Genève

★

J. B. Booij

De groei der levensverzekering
in Amerika

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 1996

WOENSDAG 14 SEPTEMBER 1955

**In October a.s. beginnen weer de
nieuwe cursussen:**

PERSONEELBEHEER
en
**BEDRIJFSECONOMIE EN
BEDRIJFSORGANISATIE**

★

De cursus „Personeelbeheer” geeft een goed overzicht en een grondige oriëntering met betrekking tot de vele aspecten van het personeelbeleid in de onderneming. Deze cursus is zowel bestemd voor diegenen die een leidinggevende functie bekleden in de lijnorganisatie als voor hen, die als staf-functionaris meer in het bijzonder met het personeelwerk belast zijn.

De cursus „Bedrijfseconomie en Bedrijfsorganisatie” geeft een algemene en toch praktisch gerichte oriëntering op het desbetreffende gebied.

De cursussen worden schriftelijk en mondeling gegeven en duren voort tot de zomer 1956.

★

Prospectus wordt U op aanvraag gaarne gezonden door het:

**INSTITUUT VOOR PRACTISCHE
BEDRIJFSKUNDE - I. P. B.**

VAN BREESTRAAT 107—TEL. 725252—A'DAM-Z.

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars
Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen

Financiering van
In- en Uitvoer

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheck-rekening 260.34.
Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.
No. 1977: f 2,—

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Correcte
correspondentie
door

KORES, dus

KORES voor Uw

KORES-pondentie!

CARBONPAPIER - SCHRIJFMACHINELINTEN

Voetbal in Nederland

De Nederlandse voetbalwereld heeft, na de geboorte van haar natuurlijke kind, het betaalde voetbal, een periode van hevige beroering doorgemaakt. Een periode tevens waarin alles, wat met voetbal te maken had, zich van een ruime en intense publieke belangstelling verzekerd kon achten. Geen wonder dus, dat aan het boek van Miermans¹⁾, dat in dit bewogen tijdvak verscheen — nl. enkele maanden nadat de verbeterde strijd om de erkenning van dit natuurlijke kind met zijn wettiging was beëindigd en men zich kon gaan wijden aan de bestrijding der kinderziekten — eveneens een grote belangstelling ten deel viel. Het, oorspronkelijk als proefschrift verschenen, boek verdient deze ook, want het is het eerste geschrift, waarin de ontwikkeling van de voetbalsport in ons land, als maatschappelijk verschijnsel, systematisch is behandeld.

Dr Miermans' boek bestaat uit drie delen. Het eerste bevat afbakeningen van en beschouwingen over de begrippen vrije tijd, vrije tijdsbesteding, spel en sport; de overige delen zijn aan het eigenlijke onderwerp, voetbal in Nederland, gewijd. Na een kort historisch overzicht van aan voetbal verwante spelen, wordt verhaald hoe de voetbalsport, in haar huidige vorm ontstaan in Engeland, zich vandaar o.a. via economische en militaire kanalen geleidelijk aan verspreide tot het massale verschijnsel van onze tijd.

De beschikbare ruimte laat helaas niet toe de auteur in zijn uitvoerige, hier en daar anecdotische, ontwikkelingschets ook maar enigszins op de voet te volgen. Slechts zij er de aandacht op gevestigd, dat de voetbalsport eigenlijk maar enkele jaren, van 1900-1914, op het praedicaat „nationale” aanspraak kon maken; „nationale” in de zin van alle maatschappelijke groeperingen in de steden omvattende, met uitzondering der orthodox Protestanten, die zich niet met, toentertijd nog alleen op Zondag beoefend, voetbal konden verenigen. Vóór de „nationale” periode telde de onderhavige sport haar beoefenaars uitsluitend onder de élite-jeugd, ná 1914 trok de élite zich meer en meer terug en werd voetbal een volkssport.

¹⁾ Dr C. Miermans: Voetbal in Nederland; maatschappelijke en sportieve aspecten. Van Gorcum & Comp. N.V. — G. A. Hak & Dr H. J. Prakke. Assen 1955, 339 blz., ing. f 9,75, geb. f 11,50.

De factoren, die tot de toenemende beoefening van en belangstelling voor voetbal hebben bijgedragen, zijn vele. Miermans noemt o.a. de propagerende werking der zich via hun werkring over het land verspreidende beoefenaars; het invoeren van internationale wedstrijden en een competitiestelsel; de aandacht, die de pers in steeds grotere mate aan het phenomeen ging schenken; de verbeterde sociale positie der arbeiders en de mobilisatie van 1914-1918. Ten slotte heeft — gegeven de in ons land heersende neiging bepaalde activiteiten slechts ten toon te spreiden in gezelschap van lieden met eenzelfde confessie of wereldbeschouwing — het oprichten van Katholieke, Protestantische en Arbeidersvoetbalbonden, de voetbalsport in ruimer kring, dan wel in ruimer mate ingang doen vinden; en haar tevens een typisch Nederlands aanschijn gegeven.

Ook in het derde, kwantitatieve, deel van zijn boek heeft de auteur aan het verband tussen confessie en voetbal-„mindedness” ruime aandacht geschonken. Tevens is hier de relatie onderzocht tussen beoefening van de voetbalsport en de beroepsstructuur der bevolking, terwijl hoogst interessant cijfermateriaal is verstrekt betreffende de ontwikkeling van het aantal verenigingen — geografisch en in de tijd — hun gemiddelde levensduur en hun leden-tal; de van de K.N.V.B., en de publieke belangstelling in de ruimten zin.

Miermans heeft er op gewezen, dat de quaestie amateurisme-professionalisme niet van vandaag of gisteren is: van de oprichting van de Bond, in 1889, af is het vraagstuk eigenlijk in discussie geweest en in 1922 bijv. werd iemand er van beschuldigd verkapt professionalisme voor te staan. Ook financiële aspecten spelen, zoals de schrijver duidelijk doet uitkomen, reeds lange tijd een rol van betekenis. Nu door de ontwikkeling in de laatste tijd op deze aspecten meer dan voorheen de nadruk is komen te liggen, wordt het verschijnsel voetbal ook voor de economist interessant. Het boek van Miermans zal hem bij zijn onderzoekingen — ondanks het feit, dat, gezien de aard van het boek, de financiële zijde van deze sport slechts globaal en zeer terloops is behandeld — in menig opzicht tot steun kunnen zijn.

Z.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Voetbal in Nederland, door Drs J. H. Zoon	791	Aantekeningen:	
Hoe staat het met de kolenvoorziening in de Gemeenschap?, door H. H. Wemmers	793	Productie en productiviteit in Japan	801
Rubber-Stichting exit, door Drs J. C. Gerritsen	794	Tien jaren Oostenrijkse economie	803
Schijnwerper op atoomstad Genève, door Drs P. H. M. Cremers	797	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	806
De groei der levensverzekering in Amerika, door J. B. Booy	799	Statistieken:	
		Bankstaten	806
		In- en uitvoer van Nederland	806

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

H. H. WEMMERS, Hoe staat het met de kolenvoorziening in de Gemeenschap?

In Augustus 1954 bevond de kolenvoorziening in de E.G.K.S. zich in een periode van laagconjunctuur: in sommige bekkens moest de productie worden beperkt, terwijl de onverkochte voorraden kolen en cokes stegen tot ca 19 mln ton. Omstreeks October 1954 ving een periode aan, waarin de vraag de productie begon te overtreffen en thans is een situatie ontstaan waarin niet meer volledig aan de vraag kan worden voldaan. Ondanks de sterk verhoogde invoer kon de markt, vooral in cokeskolen en cokes, niet worden bevredigd. Het is verklaarbaar, dat de Hoge Autoriteit vooralsnog niet bereid is art. 59 van het verdrag toe te passen — hetgeen in de praktijk zou neerkomen op het invoeren van een kolendistributie — want het is niet aan te nemen, dat zij er in zou slagen een billijke kolenvoerdeling tot stand te brengen, zonder gelijktijdige maatregelen m.b.t. de overige energiebronnen. Ondanks de heersende hoogconjunctuur staat de H.A. voor een moeilijke taak: de verbruikers vragen een zodanig kolenbeleid, dat zij onder alle omstandigheden vaste brandstoffen kunnen krijgen tegen de laagst mogelijke prijzen; de producenten verwachten maatregelen, die hen in staat stellen de productiecapaciteit te verbeteren en zo mogelijk op te voeren, en de vakbeweging dringt er met grote klem op aan, dat thans een begin wordt gemaakt met het verbeteren van levenspeil en arbeidsvoorwaarden der werknemers.

Drs J. C. GERRITSEN, Rubber-Stichting exit.

Op 11 Juli 1955 heeft de Indonesische Minister van Landbouw aan bestuur en directie der Rubber-Stichting medegedeeld, dat de Indonesische Regering heeft besloten de werkzaamheden dezer ruim 200 medewerkers omvattende organisatie op korte termijn naar haar eigen land over te brengen. Deze maatregel komt, gezien het complex van moeilijkheden waarmede de overbrenging gepaard zal gaan en de daarmee optredende isolatie van het verbruiksgebied van natuurrubber in feite neer op beëindiging der activiteiten van de Rubber-Stichting. Schrijver geeft een overzicht van de ontstaansgronden, de formatie en de taak van de internationale rubber-producentenorganisatie, gaat na welke de betekenis der Rubber-Stichting was en welk verlies men door de liquidatie van dit orgaan zal lijden. Geconcludeerd wordt, dat zeker wat betreft het Westeuropese continent, de oriëntatie op synthetische rubber zal worden versneld. Men kan zelfs verwachten, dat de belangrijkste fabrieken en bloc zullen besluiten met natuurrubber voorgoed af te rekenen. Natuurrubber treft dan hetzelfde lot als indigo en kamfer. Dit is het perspectief voor Indonesië, dat voor zijn deviezeninkomsten nu nog voor 40 à 50 pCt op natuurrubber drijft.

Drs P. H. M. CREMERS, Schijnwerper op atoomstad Genève.

Het bijzondere van de atoomconferentie te Genève is, dat zij geheel stond in het teken van het vreedzame gebruik van kernenergie en dat, naast de erkenning van de waarde van het atoom als nieuwe energiebron, in het bijzonder de nadruk werd gelegd op het gebruik van radio-actieve isotopen op schier elk terrein van het maatschappelijk leven. Schrijver geeft een opsomming van de toepassingsmogelijkheden van het bijproduct van de kernreactor, de radio-actieve isotoop, op industrieel, agrarisch en

medisch gebied. Deze toepassing vraagt precisie- en vaardigheidsinstelling, kwaliteiten die in Nederland in behoorlijke mate ter beschikking staan en hier goed kunnen worden ontwikkeld. Dit vraagt echter training en research, die meer financiële middelen eisen dan tot nu toe ter beschikking zijn gesteld. Bovendien moet particulier initiatief worden geactiveerd. Schrijver betreurt het, dat op de exposities in Genève niets te bemerken viel van Nederlands streven en werken op kernfysisch gebied.

J. B. BOOIJ, De groei der levensverzekering in Amerika.

In de Verenigde Staten wordt het levensverzekering-bedrijf door 877 ondernemingen uitgeoefend, die ultimo 1954 237 mln polissen, tezamen vertegenwoordigend een verzekerd bedrag van \$ 334 mrd, in omloop hadden gebracht. Een vergelijking met gegevens uit 1945 leert, dat de kapitaalverzekering in de afgelopen tien jaren is verdubbeld, dat de volksverzekering een vooruitgang boekte van rond 40 pCt en dat de collectieve verzekering bijna vervijfvoudigde. Per gezin beliep het verzekerd bedrag \$ 6.300, tegen \$ 3.200 in 1945. Evenals overal elders worden verreweg de meeste verzekeringen op het leven van het mannelijk deel der bevolking gesloten. De productie bereikte in 1954 een recordhoogte van \$ 48,5 mrd, tegen \$ 14,7 mrd tien jaren geleden. Ook in de productiecijfers komt de grote vlucht, die de collectieve verzekering genomen heeft, tot uiting. Voorts heeft de zgn. „credietlevensverzekering” in de Verenigde Staten grote opgang gemaakt. Het bedrag, dat door de gezamenlijke levensverzekeringmaatschappijen werd uitgekeerd beliep in 1954 bijna \$ 5 mrd.

— SOMMAIRE —

H. H. WEMMERS, A quoi en est l'approvisionnement en charbon dans la C.E.C.A.?

Au mois d'août 1954 l'exploitation houillère dans le cadre de la Communauté Européenne pour le Charbon et l'Acier se trouvait dans une période de conjoncture de dépression. Actuellement la situation est telle qu'il ne peut plus être entièrement satisfait à la demande. L'auteur en expose les causes et les conséquences.

Drs J. C. GERRITSEN, „Rubber-Stichting” exit.

Le Gouvernement indonésien a décidé de transférer à bref délai en Indonésie les activités de la „Rubber-Stichting” (Fondation pour le Caoutchouc) à Delft. Cette décision revient pratiquement à la fin des activités de cette fondation. Cela veut dire, sans doute en ce qui concerne le continent de l'Europe occidentale, que l'orientation vers le caoutchouc synthétique sera accélérée et cela avec toutes ses conséquences pour l'Indonésie.

Drs P. H. M. CREMERS, Genève, ville „atomique” au centre de l'attention.

L'auteur donne une vue d'ensemble des possibilités d'application du sous-produit de l'énergie nucléaire, l'isotope radio-actif, dans le domaine industriel, agricole et médical.

J. B. BOOIJ, Le développement des assurances-vie aux Etats-Unis.

L'auteur donne une image du développement des assurances-vie aux Etats-Unis en comparant le nombre de polices, le montant total assuré, le montant moyen assuré, la production etc. en 1954 avec les chiffres correspondants de 1945.

Hoe staat het met de kolenvoorziening in de Gemeenschap?

Op 19 Juli 1955 publiceerde de Hoge Autoriteit der Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal een memorandum in zake de algemene doelstellingen.

Volgens art. 46 van het Verdrag moet de Hoge Autoriteit tot deze openbaarmaking overgaan, teneinde aldus richting te geven aan het optreden van belanghebbenden, terwijl tevens kennis kan worden genomen van het voorgenomen beleid op het gebied van de modernisering, de richting van de productie en de uitbreiding van de productiecapaciteit.

Hoewel de H.A. uitdrukkelijk opmerkt, dat deze eerste publicatie slechts een algemeen schema van onderzoek beoogt te geven en dat verdere studies noodzakelijk zijn, is het ondanks dit voorbehoud een belangrijk document geworden. Het bevat een visie op de toekomst en het zal een taak zijn voor alle belanghebbenden het kritisch te bezien en zo nodig suggesties te doen.

Nadere vaststelling van de algemene doelstellingen zal op het kolenbeleid van grote invloed zijn en de H.A. acht het van groot belang, dat de kolen en het staal geen „bottleneck” gaan vormen bij de ontwikkeling van de volkshuishoudingen als geheel. Is daar kans op? Doel van dit artikel is de kolensituatie te schetsen zoals zij zich in de afgelopen maanden heeft ontwikkeld en zich thans aftekent. Wellicht is het van belang voor de beoordeling van de ontwikkeling op langere termijn.

In Augustus 1954, toen de Hoge Autoriteit haar tweejarig bestaan herdacht, bevond de kolenmijnbouw in de Gemeenschap zich in een laagconjunctuur. In sommige bekkens moest de productie worden beperkt, terwijl de onverkochte voorraden kolen en cokes stegen tot ca 19 mln ton. Vergeleken met 1953 bewoog de productie zich op hetzelfde peil, de invoer uit derde landen had zich gestabiliseerd, doch de uitvoer van kolen en cokes naar landen buiten de Gemeenschap was toegenomen. Kortom, wij zagen het beeld van een industrie, bedacht op het handhaven van een economisch noodzakelijk productiepeil en een prijzenbeeld dat niet veel afweek van het voorafgaande jaar met aanpassingen aan offerten uit derde landen.

Omstreeks October 1954 ving een periode aan, waarin de vraag de productie begon te overtreffen. Daardoor kon een begin worden gemaakt met het afvoeren van de aan de mijnen en cokesfabrieken opgeslagen voorraden. Deze ontwikkeling heeft zich sindsdien onverflauwd voortgezet en thans is er een situatie ontstaan, waarin de mijnindustrie niet meer volledig aan de vraag kan voldoen. Behalve in Frankrijk, en in zeer geringe mate in België, zijn geen verkoopbare kolen op voorraad meer aanwezig.

Het geluid dat de H.A. op haar derde verjaardag in Augustus jl. liet horen, was dan ook heel wat optimistischer dan een jaar geleden. De index van de industriële productie in de Gemeenschap gedurende het eerste halfjaar 1955 was 12,4 pCt hoger dan in het eerste halfjaar 1954, de overeenkomstige cijfers voor de ruwstaalproductie en de kolenproductie waren resp. 26,8 pCt en 3,1 pCt. De geringe elasticiteit, die nu eenmaal noodzakelijkerwijs met de aard van de Europese kolenproductie samenhangt, was oorzaak dat de gestegen vraag door invoer uit derde landen moest worden gedekt. Deze was in het eerste halfjaar 1955 dan ook 24 pCt hoger dan in de overeenkomstige periode van het vorige jaar, waarbij op te merken valt dat de invoer uit Groot Brittannië

en Polen terugliep met resp. 26 en 47 pCt, doch de invoer uit de Verenigde Staten toenam met 86 pCt. In de eerste zes maanden van dit jaar werden bijna evenveel Amerikaanse kolen ingevoerd als in het gehele jaar 1954.

Ondanks deze sterk verhoogde invoer kon de markt, vooral in cokeskolen en cokes, niet worden bevredigd. Niet alleen de sterk verhoogde vraag in de Gemeenschap zelf, doch ook de verhoogde uitvoer naar derde landen deed het tekort toenemen. Van verschillende kanten dringt men dan ook aan op toepassing van art. 59 van het Verdrag nl. vaststelling van het feit, dat de Gemeenschap verkeert in een periode van ernstige schaarste, en wordt verlangd dat dienovereenkomstig de nodige maatregelen worden getroffen. In de praktijk zou dit neerkomen op het invoeren van een kolendistributie, waarbij het noodzakelijk zou zijn te bepalen, welke industrieën prioriteit zouden krijgen bij de bevoorrading. Dat de Hoge Autoriteit vooralsnog niet bereid is aan de uitgeoefende drang gevolg te geven is alleszins verklaarbaar. Het vraagstuk van een billijke verdeling der beschikbare vaste brandstoffen is gecompliceerd. De Gemeenschap verbruikt nl. meer energie dan zij voortbrengt. Volgens een studie, verricht door de Westeuropese kolenproducenten, bedroeg in 1954 het verbruik van primaire energie in de Gemeenschap omgerekend op steenkolen ca 383 mln ton. Hiervan werd in de Gemeenschap zelf 325 mln ton geproduceerd of 85 pCt. Het aandeel van de kolenproductie daarin was 242 mln ton of 64 pCt van het verbruik. Hieruit blijkt dat ruim een derde gedeelte van de energiebehoefte afhankelijk was van andere energiebronnen, zoals bruinkool, aardgas, electriciteit uit waterkracht en vloeibare brandstoffen.

Het is derhalve niet aan te nemen dat de Hoge Autoriteit er in zou slagen een billijke kolenvoerdeling tot stand te brengen zonder gelijktijdige maatregelen met betrekking tot de overige energiebronnen.

Hoewel in de eerste plaats de verhoogde bedrijvigheid in de Gemeenschap tot een krappe kolenmarkt heeft geleid, is ook de ontwikkeling in Groot Brittannië daarop van invloed geweest. Ondanks een daling in de kolenproductie en een stijgend verbruik heeft de National Coal Board getracht de export van kolen zo lang mogelijk te handhaven. Het verbruik van olie werd aangemoedigd in alle gevallen, waarin deze concurrerend kon worden verstookt. Desondanks was de Engelse Regering genoodzaakt belangrijke hoeveelheden kolen uit de Verenigde Staten en de Gemeenschap te importeren. Het laat zich aanzien, dat Engeland dit jaar méér kolen zal invoeren dan exporteren. De Regering heeft dan ook aangekondigd dat zij tot drastische beperking van de uitvoer zal overgaan. Ook de Gemeenschap zal hiervan de nadelige gevolgen ondervinden.

In België, waar zelfs de opgeslagen stofkolen gereed afzet vinden, verwacht men aan het einde van het jaar uitverkocht te zijn. De korte staking in de mijnindustrie deed de productie in Juli dalen met ca 25.000 ton per dag of in totaal meer dan 600.000 ton beneden het Juni-peil.

West-Duitsland, de grootste kolenproducent en tevens grootste exporteur van de Gemeenschap, beleeft moeilijke dagen. De vraag naar kolen en cokes is zo toegenomen, dat bij handhaving van de leveringen naar de overige E.G.K.S.-landen en de export naar derde landen belangrijke hoeveelheden Amerikaanse kolen moeten worden geïmporteerd. Deze gang van zaken heeft in Duitse ver-

bruikerskringen aanleiding gegeven tot critiek. Zo werd verlangd dat het centrale verkooporgaan van de Ruhrmijnen — de Georg — zou overgaan tot een belangrijke vermindering van deze leveringen. Hierdoor zou het nadelig verschil tussen de hoge Amerikaanse kolenprijzen franco bestemming en de door de H.A. vastgestelde „lage” Ruhrprijzen niet ten laste van de Duitse verbruikers komen.

Het getuigt van wijs beleid, dat de Georg aan deze suggesties geen gevolg heeft gegeven. Zij heeft toegezegd de regelmatige afnemers — ongeacht of zij in West-Duitsland of elders gevestigd zijn — te zullen blijven leveren. Deze verklaring heeft ook in de kringen, die aandringen op maatregelen tegen de concentraties en kartels een goede indruk gemaakt. De indruk bestaat dat deze tegenstanders wel inzien dat in deze gespannen kolenmarkt een evenwichtig beleid van de Ruhr de Hoge Autoriteit de gelegenheid geeft zich rustig op de situatie te bezinnen. Hoe deze toestand zou zijn geweest bij een „vrije” concurrentie willen wij wat het voorzieningsbeeld betreft aan de fantasie van de lezer overlaten. Het prijspeil zou in elk geval belangrijk hoger zijn geweest dan thans het geval is.

Dank zij de sterke beweeglijkheid van de kolenproductie in de Verenigde Staten konden wederom grote hoeveelheden naar Europa worden verscheept. De zeevracht is als gevolg daarvan belangrijk gestegen, zodat de c.i.f.-prijzen niet meer de weerspiegeling zijn van een kolenmarkt doch van de vrachtenmarkt. Is de zeevracht laag dan daalt de prijs beneden het Europese niveau en vindt in vele gevallen prijsaanpassing plaats. Dit laatste uit de aard der zaak voor zover de betrokken producenten belang hebben dit geldelijk nadeel te dragen om de productie geheel te plaatsen. Bij hoge scheepsvrachten betaalt de verbruiker voor de Amerikaanse kolen belangrijk meer dan voor kolen uit de Gemeenschap. De ervaring heeft geleerd dat de kolenproducenten in de E.G.K.S.

deze heftige hausse niet volgen. Hun belangen liggen meer bij een zekere stabiliteit der prijzen, een factor die ook voor de verbruikers van belang is.

Het is duidelijk dat de Hoge Autoriteit ondanks de alom heersende hoogconjunctuur voor een moeilijke taak staat. Allereerst vragen de verbruikers een zodanig kolenbeleid dat zij onder alle omstandigheden de nodige vaste brandstoffen kunnen krijgen tegen de laagst mogelijke prijzen. De producenten van hun kant verwachten maatregelen die hen — op lange termijn gezien — in staat zullen stellen de productiecapaciteit te verbeteren en zo mogelijk op te voeren.

De vakbeweging in de Gemeenschap dringt met grote klem er op aan, dat thans een begin wordt gemaakt met het verbeteren van het levenspeil en de arbeidsvoorwaarden der werknemers.

In de mijnindustrie der Gemeenschap zijn de betrokkenen, zowel werkgevers als werknemers, van mening dat de mijnwerker behoort te blijven aan de top van de loonschaal. Hieraan is nog eens explicite uiting gegeven tijdens de zitting van het Raadgevend Comité der E.G.K.S. op 8 Juli jl. De onrust, die hier en daar bij de mijnwerkers heerst, duidt er op dat de huidige situatie niet geruststellend is.

Wij hebben gezien welk belangrijk gedeelte der energiebehoefte door kolen moet worden gedekt. Slechts voor zover voldoende energie aanwezig is, kan de Gemeenschap tot verdere ontplooiing komen. Hierbij heeft de kolenindustrie een zo hoog mogelijk aandeel te leveren. Noch het tekort aan arbeidskrachten, noch andere oorzaken mogen leiden tot een vermindering van het kolenaanbod. Zou dit het geval zijn dan zou moeten worden omgezien naar andere energiebronnen buiten de Gemeenschap. Het is de vraag of deze in voldoende mate ter beschikking zouden komen.

Oirsbeek (L).

H. H. WEMMERS.

Rubber-Stichting exit

Inleiding.

11 Juli 1955 heeft de Indonesische Minister van Landbouw bij monde van de Voorzitter van het Centraal Rubberfonds uit Djakarta aan Bestuur en Directie der Rubber-Stichting medegedeeld, dat de Indonesische Regering heeft besloten de werkzaamheden dezer ruim 200 medewerkers omvattende organisatie op korte termijn naar haar eigen land over te brengen.

Gezien het complex van grote moeilijkheden waarmee deze overbrenging gepaard zal gaan en de daarmee tegelijkertijd optredende isolatie van het verbruiksgebied van de natuurrubber, waarvoor deze stichting vnl. werkte, komt deze maatregel in feite neer op beëindiging van haar activiteiten.

De Indonesische beslissing heeft als gevolg van de internationale vermaardheid der Rubber-Stichting zowel in binnen- als buitenland tot veel perscommentaren aanleiding gegeven. Nu het eerste stof is neergedwarfeld, willen wij ons op de betekenis van de genoemde maatregel bezinnen. Eenvoudig is deze taak niet, omdat wij als insider menen ons op een plaats als deze te moeten onthouden van elke beschouwing, die ook maar de schijn van een standpunt pro of contra de Indonesische beslissing kan wekken. Zowel deze beslissing als de officieel

genoemde motieven willen wij respecteren en ons bepalen tot de feitelijke gebeurtenissen en de daarvan te verwachten consequenties.

De formatie der internationale producentenorganisatie.

De meeste organisaties ter bevordering van de afzet van een bepaalde grondstof danken hun oprichting aan perioden waarin producenten door prijsafbraak e.d. de wanhoop vaak nabij waren en in die omstandigheden de kracht en de moed vonden om gezamenlijk organisaties op te richten om de condities voor een keer ten goede te scheppen.

Voor de rubber werd een dergelijk streven reeds in 1922 door de oprichting van de „Internationale Vereniging voor de Rubbercultuur in Nederlandsch-Indië” verwezenlijkt, terwijl de Britse „Rubber Growers' Association” zich hiervoor sedert 1923 ook interesseerde ¹⁾. In die jaren waren de rubberprijzen namelijk gedaald tot een niveau, zoals men dat in de rubberhistorie nog nimmer beleefd had. De activiteiten van deze organisaties droegen destijds nog een zeer beperkt karakter, wat voor de hand lag, omdat de betrokken verenigingen slechts een

¹⁾ Zie: „De internationaal georganiseerde afzetbevordering van tropische landbouwproducten” door Drs J. B. van der Kamp in „E.-S.B.” van 18 Maart 1952, blz. 244.

klein gedeelte van alle producenten omvatten. Een tweede veel ernstiger crisis in de rubberafzet en het leergeld van enige slepende depressiejaren sedert 1929 waren nodig om de belanghebbenden in veel groter en daardoor ook werkelijk representatief verband samen te brengen.

7 Mei 1934 werd te Londen een overeenkomst gesloten tussen de Regeringen van Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, India, Nederland en Siam om de productie en de export van rubber te controleren. Het is de bekende overeenkomst, waarbij het „International Rubber Regulation Committee” werd opgericht ter uitvoering van series productie- en exportrestricties der door de betrokken landen beheerste productiegebieden. De restricties beoogden uiteraard een onmiddellijk effect op het totale marktbeeld. Hiertoe waren de betrokkenen zeker in staat, omdat zij destijds 90 pCt van het wereldaanbod van natuurrubber regelrecht konden beïnvloeden.

Men zag echter zeer goed in, dat, hoe effectief de te nemen maatregelen (naar men hoopte) ook zouden zijn, zij uitsluitend *correctief* waren; d.w.z. men kon er alleen een aanpassing van het aanbod bij de vraag van verwachten. *Ophouwend* in de zin van een vergroting der totale afzetgebieden, zodat alle aanpassingsmaatregelen op den duur gemist konden worden, waren zij niet. Hiertoe behoefde men andere middelen. De noodzaak van zulk een positief beleid stond de betrokken Regeringen zeer duidelijk voor ogen, hetgeen bleek uit art. 19 der overeenkomst, waarin Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Nederland zich verbonden gezamenlijk wetenschappelijk onderzoek en propaganda-acties te gaan uitvoeren. De daartoe nodige gelden zouden worden verkregen door een speciaal recht op de rubberuitvoer van alle aan deze Regeringen onderhorige productiegebieden.

Het resultaat was de formatie van een „International Rubber Research Board” en een „International Propaganda Committee”, waarvan de naam naderhand gewijzigd werd in „International Rubber Development Committee”, die de werkzaamheden der op te richten instituten zou coördineren. Inderdaad heeft deze organisatie zich ontwikkeld op de wijze zoals men zich dit had voorgesteld.

In de rubberproductiegebieden kwamen instituten, die zich speciaal toededen op de problemen in de productiefasen van latex af boom tot verschepping der rubberbalen. In de consumptiegebieden concentreerde men zich op alle problemen, die verband houden met de verwerking der rubberbalen tot rubbermengsels c.q. tot rubber eindproducten. Hiermede was op deze wijze een volledige integratie verkregen in het wetenschappelijk speurwerk van de rubberwinning en de rubberverwerking, want wat de productie der Hevea-bomen betreft, beschikt men immers overal reeds lang over met vrucht werkende proefstations. Het zwaartepunt van de activiteit van de gebruiksonwikkeling kwam uiteraard te liggen in de belangrijke consumptiegebieden: West-Europa en de Verenigde Staten. De Britse groep kreeg hiertoe als specifiek arbeidsterrein toegewezen de Engels-sprekende gebieden. De Franse groep kreeg toegewezen het Latijnse deel van West-Europa, de Nederlandse groep het niet-Latijnse deel van het Westeuropesë continent (dus de Duits-sprekende gebieden, Nederland, België en geheel Scandinavië) zomede Latijns-Amerika.

De kernformatie bestaat al met al uit instituten te Saigon, Kuala Lumpur (Malakka), Bogor, Parijs, Londen en Delft. Op al deze instituten wordt wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd, waarvoor de „International Rubber Research Board” als coördinerende instantie op-

treedt; zomede worden hier alle verbruiksonwikkelingsacties ontketend, waarvoor men echter in de verschillende toegewezen consumptiegebieden ook tal van vertakkingen d.m.v. min of meer zelfstandig werkende bureaux heeft geschapen. De veranderingen in de staatkundige verhoudingen in het Verre Oosten hebben uiteraard wijzigingen gebracht in de verantwoordelijke hoogste instanties. Met name is de oorspronkelijke deelnemer Nederland door de overdrachtsbepalingen vervangen door Indonesië; dit had echter het karakter van de internationale organisatie als zodanig tot dusver niet aangetast.

Wat echter wel een zeer essentiële verandering onderging, was de natuurrubbersituatie in de wereldmarkt zelf. Het is juist dit punt, dat bij de beoordeling van de positie der internationale producentenorganisatie, en vooral ten aanzien van de consequenties van de sluiting van het instituut te Delft, een essentiële rol speelt.

De taak der producentenorganisatie.

Het doel der organisatie — zoals dit o.a. in de stichtingsbrief van de Rubber-Stichting is beschreven — was „het verbruik van rubber in den ruimsten zin te bevorderen”. Deze formulering is weliswaar ruim, maar hierbij werd aanvankelijk hoofdzakelijk gedacht aan afzetvergroting. De afzetpositie van rubber is in de na-oorlogse jaren aanmerkelijk veranderd. Vreesde men aanvankelijk nog een terugkeer van perioden met productieoverschotten, gaandeweg is duidelijk geworden, dat de bestaande en toekomstige productiecapaciteit der natuurrubbergebieden bepaald niet meer toereikend is en zal zijn om aan de wereldvraag naar rubber te voldoen.

De synthetische rubber is, ondanks het feit, dat in de ontwikkeling hiervan een latente concurrentie voor de natuurrubber kan worden gezien (waarover aanstonds meer), bij de bestaande verhoudingen objectief geoordeeld een onmisbare complementaire grondstof geworden ter voldoening aan de wereldvraag naar rubber.

De aanvankelijke interpretatie van „afzetbevordering” als afzetvergroting is daarmee ten dele verouderd. Men moet daar een heel andere gedachte aan toevoegen en wel het afzetbehoud. De reden hiervan ligt in het voor outsiders niet steeds doorzichtige karakter der ontwikkeling van de synthetische rubberindustrie.

Vorig jaar hebben wij hier een schets gegeven van de nogal gecompliceerde verhoudingen in de concurrentie tussen deze twee grondstoffen²⁾.

Kenmerkend voor de gevaren, die de synthetische grondstoffen voor de natuurrubber vormen, zijn:

- de monopolioïde structuur van het aanbod van synthetische rubber;
- de potentiële mogelijkheden tot snelle expansie der synthetische rubberindustrie;
- de dynamische ontwikkeling in verbetering en uitbreiding van de synthetische rubbersoorten en hun toepassingen.

A a. Het monopolioïde karakter.

Tot nu toe zijn alle synthetische rubberindustrieën opgericht op kosten van of op gezag van de Regering (een paar hier niet ter zake doende uitzonderingen daargelaten). Motief was steeds hetzij autarkie hetzij strategie in verband met oorlogsvoorbereidingen of oorlog (vóór de tweede wereldoorlog in de Sowjet Unie en vervolgens Duitsland en Italië; tijdens de tweede wereldoorlog de Verenigde Staten en Canada). Deze industrieën zijn zowel

²⁾ „Spanningen en tendenties in de wereldrubbermarkt” in „E.-S.B.” van 7 Juli 1954, no 1935 en van 4 Augustus 1954, no 1939.

in de laboratorium- als in de productiephase door de betrokken Regeringen steeds met alle kracht gesteund. Door middel van wetgeving, gemonopoliseerd aanbod en bovendien door niet in wetten en/of reglementen uitgedrukte pressie op de verwerkende industrie werd de ontwikkeling van de afzet dezer grondstoffen tot stand gebracht en door de jaren heen steeds dieper verankerd. Deze gang van zaken werd bovendien nog bevorderd door het nauwe binnenlandse contact tussen producent en verwerker van de grondstof. In Amerika zijn thans, gelijk bekend, de staatsbedrijven bijna alle overgedragen aan particuliere ondernemers, die voor een groot deel de synthetische rubberfabrieken absorbeerden als een interessanter bekend deel van hun eigen bedrijfskolom.

Ad b. *De mogelijkheden van snelle expansie.*

In Amerika kan men dank zij de zeer omvangrijke aardolie-industrie gemakkelijk de voor de expansie van de synthetische rubberindustrieën noodzakelijke grondstoffen butadien en styreen betrekken, terwijl voor het vergroten of multipliceren van de installaties voor de copolymerisatie geen beletselen in de weg staan.

In Europa ligt de situatie momenteel nog wat moeilijker, maar ook hier liggen mogelijkheden, bijv. in aardgassen, maar ook in importen van Amerikaanse grondstoffen of gebruikmaking van kraakinstallaties. In Amerika noch in Europa is men echter gehandicapt door de politieke en economische labiliteit zoals die in het verre Oosten heerst of door de 7-jarige groeiperiode van de nieuwe Hevea-aanplantingen.

Zien de synthetische rubberproducenten, dat de totale productie van rubber te kort gaat schieten, dan is het een vrij eenvoudige zaak om op korte termijn de capaciteit aan te passen.

Ad c. *De ontwikkeling der synthetische rubbersoorten.*

Door het verschil in moleculaire structuur tussen natuur- en synthetische rubber is de situatie zowel chemisch, technologisch als economisch voor het maken van speciale typen rubber voor het synthetisch product veel eenvoudiger dan voor het natuurproduct. Bij het laatste is men steeds van één hoog-moleculair uitgangspunt afhankelijk. Bij het eerste kan men van allerlei laag-moleculaire structuren uitgaan.

Door de sub a genoemde factoren zijn bovendien de omstandigheden voor een grootscheepse omvang van research-projecten als het ware van nature gegeven: staatsbelang, het belang van enkele naar integratie strevende grote concerns en de nauwe bindingen met de verwerkende industrie. Vergelijkt men de bedragen, die voor wetenschappelijk onderzoek in de synthetische rubberindustrie worden uitgegeven met die, welke daaraan door de natuurrubberproducenten worden besteed, dan ziet men daarin wel zeer opvallende contrasten.

De totale waarde van alle uit Indonesië geëxporteerde rubber beliep in de periode 1947 tot 1954 rond \$ 2.200 mln. De verkopen der „Reconstruction Finance Corporation” van gouvernementele synthetische rubber beliepen in dezelfde periode nog geen \$ 1.900 mln. Voor research gaf de Amerikaanse Staat (voor zover openbaar verantwoord!) in die jaren \$ 40 mln uit (= 2 pCt der omzetten), doch de Indonesische Regering via haar instituten in Bogor en Delft slechts \$ 7 mln (= 0,3 pCt der omzetten). Geen wonder dan ook, dat de Amerikaanse delegatie en de „International Rubber Study Group” onlangs de natuurrubberproducenten ernstig hebben

gewaarschuwd haar activiteiten voor research en gebruiksontwikkeling aanmerkelijk op te voeren, willen zij de strijd tegen de synthetische rubber kunnen volhouden.

Inderdaad, de uitgaven van de natuurrubberproducenten vallen, zowel in een absolute omvang als in verhouding tot de tonnages en geldomzetten hunner rubber-exporten, in het niet bij die der synthetische rubber-industrie c.q. bij de uitgaven die bijv. de Amerikaanse rubberverwerkende industrie zich ook voor de synthetische grondstoffen getroosten.

In dit licht bezien kon en mocht men tot nu toe dan ook zeker geen eclatante uitvindingen op het gebied van de natuurrubber verwachten. Haar armslag was daartoe veel te klein. Hoewel de organisatie formeel reeds 20 jaar oud is, is zij door de laatste wereldoorlog aanvankelijk zwaar gehandicapt. Pas in de laatste jaren heeft zij zich kunnen ontplooiën.

De betekenis van de Rubber-Stichting.

Wat was nu in het grote geheel gezien de betekenis van de Rubber-Stichting en dus het verlies, dat men door de liquidatie van dit orgaan zal lijden?

In de eerste plaats is het duidelijk, dat de dispariteit tussen de omvang van het onderzoek voor synthetische rubber en dat voor natuurrubber nog groter wordt. Indien men kan afgaan op de uitspraak van John E. Caskey, vice-president der U.S. Rubber Corp., dat „America's synthetic rubber industry is redoubling its research efforts since changing from Government to free hands” menen wij zelfs te mogen zeggen, dat de natuurrubber-research gaat verbleken bij die van haar concurrerende partners. Niet alleen immers worden dan de werkzaamheden in Delft gestaakt, maar door de bestaande internationale taakverdeling is ook het evenwicht van het internationale lichaam in gevaar gebracht, zoals bij een tafel waar men een poot afzaagt.

Fundamenteel onderzoek zal worden verminderd of partieel zelfs worden geschrapt. In de tweede plaats verdwijnt op een groot deel van het continent het tegenwicht, dat de Rubber-Stichting, door de belichting en voorlichting omtrent natuurrubber, bij alle verwerkers en verbruikers steeds legde ten aanzien van dezelfde activiteit, die door belanghebbenden bij de synthetische rubber wordt verricht.

Met name in Duitsland zijn door de geëigende toekomstige producenten van synthetische rubber al de faciliteiten geschapen om de consumenten een zo intensief mogelijke voorlichting en ondersteuning bij de verwerking te bieden. Het spreekt vanzelf, dat deze ondernemingen, zomede alle andere die ook in andere landen synthetische rubberfabrieken willen vestigen, zoals in Frankrijk, Engeland en weer in Italië, voortdurend er op bedacht zijn de kwaliteiten van synthetische rubber steeds in het beste daglicht te stellen. Hun argumenten hebben dan nog wel een bijzondere kracht als er tevens autarische sympathieën in het spel zijn.

Ook zonder de werkzaamheden welke daartoe op Europese bodem worden verricht, wordt de belangstelling voor synthetische rubber toch wel sterk gestimuleerd door de krachtige en wel eens wat overdreven Amerikaanse beschouwingen.

Op dit klimaat en mede vooruitlopend op de herleving en vestiging van synthetische rubberfabrieken in Europa werden de werkprogramma's van het Delftse instituut doelbewust afgestemd. Aan de ene kant omvatten haar activiteiten onderzoek en publicaties omtrent de speci-

fieke kwaliteiten en gebruiksmogelijkheden van natuur-rubber en eindproducten. Aan de andere kant heeft zij zich er op toegelegd de verwerkers zoveel mogelijk op wetenschappelijk en technisch niveau te assisteren. Juist in het geregelde contact met, en gedachtenwisseling over verschillende takken van industrie, die of rubber verwerken tot finale producten, of rubber gebruiken in combinatie met andere materialen (zoals staal en textiel), of in speciaal technische toepassingen (zoals in mijnbouw, scheepsbouw en spoorwegen), heeft naar het ons voorkomt steeds een bijzondere waarde van dit instituut gelegen.

De Rubber-Stichting was er inderdaad in geslaagd alle geëigende niveau's, gezag en vertrouwen bij de betrokken bedrijven en organisaties in haar Europees werkgebied te verkrijgen.

Dat het zwaartepunt van deze contacten juist bij de grote industrie lag, die toch zelf over grote machtsmiddelen voor intern spuurwerk beschikt, zal men kunnen verklaren uit het feit, dat deze grote industrieën in een betrekkelijk isolement leven en vaak nog meer dan het kleine bedrijf behoefte hebben aan een gedachtenuitwisseling, die men vooral op nieuwe terreinen dringend nodig heeft om over allerlei „dead-points” heen te komen. Producenten van andere grondstoffen hebben de betekenis van een dergelijke functie ook reeds lang doorzien. Getuige bijv. scheppingen als de Kali Forschungs-Anstalt te Berlijn en het Kaiser Wilhelm Institut für Eisen und Stahl te Düsseldorf.

Door het wegvallen van de Rubber-Stichting ligt het voor de hand, dat de industrieën in haar werkgebied, die de feitelijke en psychologische steun voor de verwerking van het natuurproduct voortaan zullen missen, zich sneller dan ooit op synthetische rubber gaan oriënteren.

Het zal niet lang meer duren, dat men de natuurrubber nog ziet als een erfenis van een semi-industrieel tijdperk. Nieuwe fabrieken en nieuwe afdelingen zal men bij voor-

(Advertentie)

keur instellen op synthetische rubber, mede omdat het natuurproduct toch al steeds schaarser wordt.

Summa summarum kan dus worden gesteld, dat zeker wat betreft het Westeuropese continent, de oriëntatie op synthetische rubber wordt versneld. Men kan dan zelfs verwachten, dat de belangrijkste fabrieken *en bloc* besluiten overstag te gaan en met het natuurproduct voor-goed af te rekenen.

Natuurrubber treft dan hetzelfde lot als indigo en kamfer. Dit is het perspectief voor Indonesië, dat voor zijn deviezeninkomsten nu nog voor 40 à 50 pCt op de rubber drijft.

Voorburg.

J. C. GERRITSEN.

Schijnwerper op atoomstad Genève

De stad, die reeds zovele congressen, besprekingen etc. binnen haar muren heeft zien houden en die daarvoor de zo geëigende sfeer en accommodatie heeft, stond in de periode van 8-20 Augustus jl. andermaal in het middelpunt van de internationale belangstelling ter gelegenheid van de grootste Internationale Atoom-Conferentie, die er ooit sinds de vinding van de atoomkernsplitsing door Prof. Hahn (1938-1939) op atoomgebied is gehouden.

Het bijzondere van deze conferentie is dat zij geheel stond in het teken van het vreedzame gebruik van kern-energie en dat bijzonder benadrukt werd, naast de erkenning van de waarde van het atoom als nieuwe energiebron, het gebruik van radio-actieve isotopen op schier elk terrein van het maatschappelijk leven. Een derde punt wat deze Conferentie deed verschillen met de voorafgaande (die van veel kleinere omvang waren) was de illustratie die gegeven werd op de grote tentoonstelling in het Palais des Expositions, waar vooral de Verenigde Staten, Engeland, Canada en Frankrijk de aandacht trokken met de talrijke stands van ondernemingen die hun activiteit geheel of gedeeltelijk in dienst gesteld hebben van het nieuwste kind van de twintigste eeuw: het atoom. Daarnaast bracht het Palais des Nations, in de sfeer van de Conferentie die daar gehouden werd, meer het weten-

schappelijke op het gebied van de atoomenergie naar voren. Het vierde punt wat opviel was de vrije uitwisseling van gedachten en de onbevangenheid waarmee men elkaar benaderde.

Wanneer men de ontwikkeling van de atoomenergie de laatste jaren gevolgd heeft, dan waren de genoemde exposities een nadere aanduiding in menig opzicht van hetgeen bekend was bij de insiders, maar daarnaast zag men toch ook een aantal nieuwigheden die een verruiming betekenen van de horizon met betrekking tot de mogelijkheden en wenselijkheden van het vreedzame gebruik van atoomenergie en wat hieraan annex is.

•Het vreedzame gebruik van atoomenergie, dat in Genève zo sterk geaccentueerd werd, bracht ons hier in Europa praktisch voor de eerste keer in de privaatt-commerciële sfeer. Hier werd tentoongesteld wat particulier vernuft en wat commercieel-technisch inzicht tevoorschijn kunnen toveren, hier stonden geen bordjes met „geheim” of „strikt vertrouwelijk” meer, hier kon men vrijuit spreken over vele dingen die enkele jaren geleden achter dikke muren in geheime kluisen waren opgeborgen. Iedereen kon hier, als de behoefte aanwezig was, binnendringen in de geheimen van de micro- en macrokosmos,

zonder het gevoel te krijgen dat men zich bevond op het verboden domein van een geheimzinnige wereld.

Groot was de variatie in instrumenten en uitrustingen. Geigertellers van velerlei makelij en miniatuur-reactors, diffractometers voor radiokristallografisch onderzoek, atoomkleding, meetinstrumenten en registreerapparaten van allerlei aard, biophotometers, spectrophotometers en gasfilters met hoogwaardige werking enz. enz.

De parallel van hetgeen getoond werd op de exposities, liep in de conferentiezalen, waar 70 landen met hun ca. 1.600 afgevaardigden elkaar op het wetenschappelijke tournooiveld ontmoetten in een sfeer, ontdaan van bijna elke politieke of egoïstische instelling. Twaalf dagen lang heeft men gezamenlijk gezocht naar de beste modus voor het oplossen van de vele problemen die bij het vreedzame gebruik van atoomenergie op het industriële, het medische en het agrarische vlak liggen.

Wij onthouden ons hier van de vermelding van hetgeen in Genève besproken werd (en dat is heel wat) en willen hier alleen globaal aangeven hoe groot het terrein is waarop het gebruik van het „bijproduct” van de kernreactor, de radio-actieve isotoop, reeds een feit is of binnenkort zal gaan worden.

Hieronder volgt een opsomming van de mogelijkheden van radio-actieve isotopen op de verschillende (grootste) terreinen.

a. Industrieel:

dikte-meting van verschillende producten tijdens hun fabricage-proces zoals ijzer, rubber, plastic, papier, aluminium, glas, textiel etc.;

opsporen van lekken en zwakke plekken in leidingen en verborgen verbindingen;

hulpmiddel bij het vulcaniseren van rubber;

hulpmiddel bij de glasproductie;

hulpmiddel bij het onderzoeken van ijzererts-poeder;

het vaststellen en controleren van de juiste mengverhouding bij het samenvoegen van verschillende producten;

regulering en controle van de gelijkmatige inktverdeling bij lithographie;

diktemeting van bedekkende lagen, bijv. goud op koper of rubber op staal;

controle en vaststelling van vloeistofsoorten in leidingen;

verschillende toepassingen in de olie-industrie;

gewichtsvaststelling van vallende producten, bijv. van graan dat gestort wordt etc.;

registratie van allerlei processen, bijv. bij raffinage;

dichtheidsmeting;

onderzoeken van breuken en slecht verbonden of aangesloten delen van verschillende mechanismen;

slijtage-onderzoek, bijv. van autobanden, van verbrandingsmotoren etc.;

kwaliteitsmeting van textiel;

automatische telmethodes;

voltageproductie (batterijen);

het meten van effectiviteit van wasmiddelen;

peilindicatie van vloeistoffen in gesloten tanks etc.;

bepaling van metaalbestanddelen in alliages;

bepaling van het aardepercentage in water etc.;

bepaling van zoutbezinking in tanks etc.;

activeren van vele chemische reacties;

conserveren van levensmiddelen;

meting van frictie- en verbrandingswerking in verbrandingsmotoren;

dikte en gewichtscontrole bij de sigarettenfabricage etc.;

eliminieren van statische electriciteit, bijv. bij textielproductie;

vervaardiging van lichtgevend materiaal.

b. Medisch:

bestudering van sodium-verloop in het menselijk lichaam;

het volgen en het controleren in het algemeen van het metabolisme (het verloop van de normale chemische reacties) in het menselijk lichaam;

hulpmiddel voor het begrip van de rol en de werking van de verschillende hormonen;

het nagaan van de calcium-concentratie;

nieuwe en krachtige methode om de productie en de werking

van het bloed na te gaan zowel in een gezond als in een ziek lichaam;

betere ingrijpmogelijkheid t.a.v. anemie, leukemie en polycythemia vera etc.;

bestudering van invloeden bij arteriosclerose;

vaststellen en nagaan van de werking van stoffen die niet tot het normale metabolisme worden gerekend;

kankerbestrijding in diverse vormen;

gedetailleerde bestuderingmogelijkheid van de effecten van vele oorzaken die lichamelijke pijn veroorzaken;

bestudering van virussen en kiemen van allerlei aard;

bepaling van het bloedvolume;

meting van de hart-efficiency;

nagaan en controleren van normale en belemmerde bloed-circulatie;

meting van de mate, waarin bepaalde benodigde substanties naar de weefsels worden gevoerd;

behandeling van schildklier, tumoren, oogkwamen, angiomen;

geneesmiddel tegen tot nu toe onbekende en verborgen ziekten (met Caesium 37);

sterilisatie van geneesmiddelen;

het volgen van functies van het lichaam of onderdelen (radio-actieve pillen).

Naast al deze mogelijkheden moeten nog vermeld worden de vele omwentelingen die in de klinische techniek kunnen plaatsvinden (bijv. het gebruik van een klein draagbaar Röntgen-apparaat dat men mee kan nemen naar de plaats waar een ongeluk gebeurd is, de handig geconstrueerde medische Geigers en de uiterst fijne instrumentjes, o.a. voor het bestralen van het oogvlies). In het kort kan men vaststellen dat het gebruik van radio-actieve isotopen weldadig kan werken in praktisch elke fase van de menselijke physiologie en pathologie.

c. Agrarisch:

bestudering van het voedingsproces van planten;

het opnemen van meststoffen door planten;

meten en controleren van de bodemvruchtbaarheid;

groei-regulatie;

bestrijding van plantenziekten etc.;

grond- en vochtigheids-onderzoek;

nagaan van wortelgroei;

controle van de werking van insecticiden etc.;

conservering van aardappelen;

kwaliteits- en kwantiteitsverbetering van landbouwproducten;

verrijking van kunstmeststoffen (dit houdt o.a. een omwenteling in met betrekking tot de bodembewerking etc.);

koren- en maismutaties aanbrengen door gamma-straling;

versnelling van de groei van diverse producten;

bestudering en eventuele beïnvloeding van de fotosynthese (het proces waarbij door de plant kooldioxyde en water omgezet wordt in suiker en zetmeel);

beïnvloeding van de kleur van gewassen, bijv. van hout;

het teweegbrengen van erfelijke veranderingen;

roestbestrijding, bijv. bij tarwe en haver;

het vaststellen en controleren van biochemische processen bij dieren;

het bestuderen van het verloop van ziekteprocessen bij dieren;

onderzoeken van ketosis bij melkvee;

insectenbestrijding door sterilisatie van mannelijke insecten;

bestrijding van dierenziekten;

het controleren van het effect op dieren van bepaalde voedingsmethodes.

Met opzet, hebben wij hier een (misschien voor velen een langdradige) enigszins uitgebreide opsomming gegeven van diverse mogelijkheden om vooral het brede terrein te schilderen waarop atoomenergie (radio-actieve isotopen) werkzaam kan zijn en om aan te tonen dat de toepassingsmogelijkheid niet zo ver van ons verwijderd is in het dagelijks leven als sommigen menen te moeten beweren.

De toepassing van de atoomenergie vraagt precisie- en vaardigheidsinstelling; dit nu zijn enkele kwaliteiten die wij in Nederland tot een behoorlijke hoogte ter beschikking hebben en die wij als klein land goed kunnen ontwikkelen. Dit vraagt echter training en research die meer geldmiddelen eisen dan tot nu toe ter beschikking zijn gesteld door de Regering en de industrie etc. Bovendien, en dit is hierbij van het allergrootste belang, moet het

particulier initiatief in dezen toegejuicht en geactiveerd worden ¹⁾.

Naast de vele mogelijkheden van de atoomenergie die wij hierboven opsomden staan de vele wenselijkheden in dit opzicht. Wij noemden reeds de noodzakelijkheid van een grotere financiële interesse. Hiermede alleen komen wij er echter ook weer niet, wanneer wij niet tegelijkertijd op andere terreinen diligent zijn. Wij zullen hier enkele voorbeelden noemen. Op de Atoom-Conferentie was Nederland wel vertegenwoordigd in de conferentiezaal, maar buiten Philips was er noch op de commerciële expositie, noch op de wetenschappelijke expositie in Genève iets te merken van Nederlands streven en werken op kernfysisch gebied (ondanks het feit dat daartoe voldoende mogelijkheden aanwezig zijn). Het is jammer,

¹⁾ Een instelling, die o.a. de voorlichting in de ruimste zin des woords en de economisch-commerciële research heeft ter hand genomen, is het Research-Instituut voor Atoom-energie (R.I.V.A.), Postbus 86 te Zwolle.

ALMELO Centrum voor
Industrieinvesting in Twente
Tel. 05490-5361

(Advertentie)

dat men deze eerste gelegenheid om iets van zich te laten zien ongebruikt heeft laten voorbijgaan. In deze tijd van internationaal contact kunnen wij ons niet meer de „weelde” permitteren om ons op te sluiten. Het is zaak dat Nederland daadwerkelijk bij elke gelegenheid laat zien dat het mee wil spelen. Een tweede voorbeeld van mogelijke activiteit ligt in het vlak van de „international relations”. In de Noors-Nederlandse samenwerking op het gebied der atoomenergie en in de mogelijke cööperatie in Benelux-verband liggen nl. vele wenselijkheden, die o.i. (o.a. in Genève) te weinig in acht zijn genomen.

Zwolle.

Drs P. H. M. CREMERS.

De groei der levensverzekering in Amerika

Evenals hier te lande mag ook de Amerikaanse levensverzekering zich in de na-oorlogse periode in een toenemende waardering van het publiek verheugen. Van de verschillende wijzen, waarop kan worden gespaard, vindt het sparen door middel van de levensverzekering — het zgn. contractueel sparen — veruit de meeste toepassing. Een onlangs door het te New York gevestigde „Institute of Life Insurance” ingesteld onderzoek heeft uitgewezen, dat in 1954 vier van de vijf Amerikaanse gezinnen of wel 80 pCt van alle gezinnen over een of andere polis van levensverzekering beschikken.

Aan de overkant van de Oceaan wordt het levensverzekeringbedrijf door niet minder dan 877 ondernemingen uitgeoefend, die aan het einde van 1954 237 mln polissen in omloop hadden gebracht, welke tezamen een verzekerd bedrag van \$ 334 mrd vertegenwoordigen, verdeeld over 93 mln verzekeringnemers. Omgerekend in gulden komt het er op neer dat de ongeveer 165 mln zielen tellende bevolking voor het naar onze begrippen overweldigende bedrag van ruim 1,2 biljoen gulden in de vorm van een levensverzekering voorzieningen voor de toekomst had getroffen.

Analyse van de verzekeringsportefeuille.

Van het totale verzekerde bedrag heeft \$ 201 mrd (in 81 mln polissen) betrekking op de gewone of kapitaalverzekering. Daarnaast is in 45 mln verzamelpolissen voor \$ 94 mrd in de sector groepsverzekering verzekerd, terwijl de 111 mln afgegeven volksverzekeringpolissen een totaal verzekerd bedrag van \$ 39 mrd omvatten. Vergelijkt men deze cijfers met die uit het laatste oorlogsjaar 1945 dan blijkt, dat in de verstreken jaren de kapitaalverzekering een verdubbeling heeft ondergaan, terwijl in de rubriek volksverzekering een vooruitgang werd geboekt van rond 40 pCt. Verreweg de grootste relatieve toeneming vond plaats in de categorie groeps- of collectieve verzekering, welke ruim verviervoudigde. Meer dan een kwart gedeelte van het totale verzekerde bedrag wordt thans gevormd door de collectieve verzekering, tegen ongeveer $\frac{1}{7}$ deel ultimo 1945. Daarentegen is het aandeel van de kapitaalverzekering in het totaal iets teruggelopen nl. van 67 pCt in 1945 tot 60 pCt in 1954. Deze ontwikkeling wijst er op, dat — gelijk ook hier te lande het geval is geweest — voortspruitend uit een groeiend

sociaal besef in de na-oorlogse tijd, door de werkgevers in sterk toenemende mate op de toekomst gerichte voorzieningen ten behoeve van de in de ondernemingen werkzame personeelsleden en hun gezinnen bij het particuliere verzekeringsbedrijf zijn ondergebracht.

	1945	1954
	(in miljarden dollars)	
Kapitaalverzekering	102	201
Volksverzekering	28	39
Groepsverzekering	22	94
Totaal	152	334

Per Amerikaans gezin was men in 1954 voor \$ 6.300 verzekerd, bijna het dubbele van het voor 1945 geldende gemiddelde van \$ 3.200. Het gemiddelde verzekerde bedrag per gezin verschilt zeer in de diverse staten en varieert van \$ 2.700 per gezin in de staat Mississippi, welke 9 maatschappijen telt tot \$ 9.700 in de staat Delaware, waar 7 maatschappijen werkzaam zijn. Voor Texas, in welke staat het grootste aantal ondernemingen het levensverzekeringbedrijf uitoefent, nl. 257, staat een gemiddelde per gezin van \$ 5.500 genoteerd.

Evenals overal elders worden verreweg de meeste verzekeringen op het leven van het mannelijk deel der bevolking gesloten. De productie aan nieuwe verzekeringen, waarbij mannen als verzekerden optreden, was in 1954 10 pCt hoger dan in 1953. De van de zijde der mannen getoonde verhoogde belangstelling voor de levensverzekering kan aan twee belangrijke factoren worden toegeschreven:

- 1e er is in 1954 een toenemend verlangen bij de gezinshoofden aan de dag getreden voorzieningen te treffen, welke ten doel hebben de na hun overlijden achterblijvende gezinsleden over voldoende inkomsten voor hun levensonderhoud te doen beschikken;
- 2e de verlenging van de levensduur heeft het nemen van maatregelen ter verkrijging van een in financieel opzicht verzorgde oude dag en continuatie van de bereikte levensstandaard te waarborgen, gestimuleerd.

De vrouwen laten zich echter in Amerika op het gebied van de verzekering evenmin onbetuigd. De Amerikaanse vrouw is meer verzekering-minded dan haar sexegenoten in andere delen van de wereld. Er kwam voor een record-

bedrag aan nieuwe posten op het leven van het zwakke geslacht tot stand. Voor alle drie branches kapitaal-, groeps- en volksverzekering tezamen wordt het door vrouwen verzekerde bedrag ult. 1954 op \$ 50 mrd geschat. Het stijgend aantal werkende vrouwen heeft vooral bij die categorie van de beroepsbevolking de belangstelling voor de verschillende toepassingsmogelijkheden der levensverzekering doen toenemen.

Ook op het leven van kinderen, die jonger zijn dan 15 jaar, komen in de Nieuwe Wereld steeds meer verzekeringen, meestal gemengde polissen, tot stand. Op het leven van de jongste Amerikaanse generatie liep ultimo 1954 voor een bedrag van \$ 21,4 mrd aan verzekeringen, wat een record is.

Een aardig beeld van de op het leven van resp. mannen, vrouwen en kinderen reeds bestaande en nieuw afgesloten kapitaal- en volksverzekeringen (betreffende de groepsverzekering zijn geen gedetailleerde gegevens voorhanden) geeft onderstaand tweejaarlijks overzicht. Daarbij zouden feitelijk ook nog de ettelijke miljarden dollars groepsverzekering en de zeer in trek zijnde „crediet-levensverzekering” in aanmerking moeten worden genomen.

Levensverzekering op het leven van:		Mannen	Vrouwen	Kinderen
		(in miljoenen dollars)		
Productie		\$	\$	\$
1950	15.500	3.900	3.300
1952	17.700	4.300	4.300
1954	22.500	4.600	5.000
Bestaande posten				
1950	126.700	38.700	17.100
1952	147.400	40.800	19.000
1954	173.700	42.000	21.400

Het zou interessant zijn een dergelijke splitsing, aangevende de onderlinge verhouding van de drie grote groepen van candidaat-verzekerden, die de uitgebreide kring van cliëntèle van de levensverzekeringmaatschappijen vormen, ook van de Nederlandse levensverzekeringportefeuille samen te stellen. Vooral ook om, gelet op de zich uitbreidende vrouwelijke beroepsbevolking, eens te kunnen nagaan in welke mate hier te lande de vrouw bij de levensverzekering als „verzekerde” is betrokken. Het is echter geen gebruik hier bij het publiceren van de bereikte resultaten een dergelijke onderverdeling te maken. Wellicht echter prikkelt het Amerikaanse voorbeeld tot navolging.

Productie.

In 1954 bereikte de productie aan nieuwe verzekeringen, zijnde een weergave van de mate, waarin het publiek aan de toekomstverzorging actief deelneemt, met \$ 48,5 mrd een nieuwe record-hoogte. De toevoer van nieuwe posten overtrof die van 1953, in welk jaar voor \$ 39,5 mrd aan nieuwe verzekeringen tot stand kwam, met niet minder dan 23 pCt. In de productie participeerde de kapitaalverzekering met \$ 27,4 mrd, of 56 pCt, de groepsverzekering met \$ 14,3 mrd, of bijna 30 pCt en de volksverzekering met \$ 6,8 mrd, of ruim 14 pCt¹⁾.

In 1945 was de productie minder dan een derde gedeelte van de productie-1954. Zij bedroeg toen \$ 14,7 mrd, procentueel verdeeld als volgt: 67,9 pCt kapitaal-, 8,8 pCt groeps- en 23,3 pCt volksverzekering. Er heeft derhalve sedert de beëindiging van de oorlog een verschuiving plaats gevonden. De volksverzekering heeft

haar tweede plaats aan de groepsverzekering moeten afstaan, hetgeen een bewijs te meer is voor de grote vlucht, welke de collectieve verzekering in het Amerika van heden genomen heeft.

Een vorm van verzekering, die in de na-oorlogse periode in de Verenigde Staten grote opgang heeft gemaakt is de zgn. „crediet-levensverzekering”. Zij wordt uit een oogpunt van risicodekking gesloten en is bedoeld om de credietgever de zekerheid te verschaffen, dat na overlijden van de credietnemer aflossing van het eventueel op dat ogenblik nog niet terugbetaalde gedeelte van leenschuld is gegarandeerd. Eind 1945 waren er 2,1 mln polissen van dit type verzekering in omloop, tezamen vertegenwoordigende een verzekerd bedrag van \$ 365 mln, en thans is het aantal van dit soort polissen opgelopen tot 21 mln met een verzekerd bedrag van \$ 10,2 mrd.

Ongetwijfeld hangt de uitzonderlijk grote toeneming van de „crediet-levensverzekering” nauw samen met het snelle tempo, waarin het afbetalingssysteem en de daarmee gepaard gaande verhoogde credietverlening in de na-oorlogse tijd in Amerika is gegroeid. Vooral als het om langdurige afbetalingscontracten en om grote bedragen gaat, wordt de levensverzekeringpolis tot meerdere zekerheid ingeschakeld.

Uitkeringen.

Het bedrag, dat door de gezamenlijke levensverzekeringmaatschappijen in de Verenigde Staten aan polis-houders en begunstigen in 1954 is uitgekeerd, vormt een som gelds, welke bijna het dubbele is van het bedrag, hetwelk in 1945 werd uitbetaald. Verleden jaar kwam een recordbedrag van bijna \$ 5 mrd tot uitkering, gespecificeerd als volgt:

(in miljoenen dollars)		
a.	wegens overlijden	\$ 2.072
b.	wegens het bereiken van de einddatum	\$ 541
c.	invaliditeitsuitkeringen	\$ 110
d.	aan pensioenen en renten	\$ 457
e.	afkoopwaarden	\$ 834
f.	winst aandelen op polissen	\$ 933
totaal		\$ 4.947

De onder b t/m f genoemde bedragen hebben alle betrekking op uitkeringen, welke bij in-leven-zijn van de befrokkene verzekerden hebben plaats gevonden. Bijna \$ 2,9 mrd is in de portemonnaies van de polishouders zelf teruggevloeid, hetgeen neerkomt op 58 pCt van het totaal bedrag der uitkeringen. De resterende 42 pCt of rond \$ 2 mrd is ten goede gekomen aan de nagelaten betrekkingen van de overleden verzekerden.

De in 1954 bij leven van de polishouders verrichte uitkeringen overtroffen die van het jaar daarvoor met \$ 350 mln, d.i. 14 pCt meer dan in 1953 en \$ 1.500 mln of 107 pCt meer dan in 1945.

Voor hen, die een polis bezitten, waarbij het recht op aandeel in de bedrijfswinst is medeverzekerd — en dat is liefst bij ongeveer 70 pCt van alle lopende polissen het geval! — was in 1954 een totaal winstbedrag van \$ 933 mln beschikbaar of 13 pCt meer dan in 1953. Deze toeneming vindt zijn oorzaak in de opbouw van de verzekeringsportefeuille, welke een steeds groter aantal polissen gaat tellen, waarop, naarmate de verzekeringen langer bestaan, hogere winstbedragen tot uitkering komen.

Niet alle Amerikaanse polishouders hebben het hun toekomstige winstbedrag in contanten in ontvangst genomen. Slechts 20 pCt van het totale winstbedrag werd door de maatschappijen „per kas” uitbetaald, terwijl 30 pCt onder berusting van de verzekeringsinstellingen

¹⁾ Blijkens het verslag van de Verzekeringskamer over 1953 — dat over 1954 wordt eerst in het najaar a.s. verwacht — bedroeg de totale productie in Nederland in dat jaar f 2,7 mrd, waarvan 52,1 pCt de individuele kapitaal- en renteverzekering, 39,3 pCt de groepsverzekering en 8,6 pCt de volksverzekering betrof.

bleef tegen vergoeding van rente aan belanghebbenden; 32 pCt werd gebruikt ter vereffening van verschuldigde premiën en ten slotte werd 18 pCt aangewend tot verhoging van de verzekerde bedragen der betrokken polissen.

Bijna $\frac{1}{5}$ gedeelte van de uitkeringen bij leven vond plaats op grond van het bereiken van de einddatum der polissen nl. \$ 541 mln of 14 pCt meer dan in 1953.

De levensstandaard in de Verenigde Staten is thans over het algemeen hoger dan ooit te voren. Niet alleen, dat van de zijde der Regering door middel van een programma, hetwelk er op gericht is economische activiteiten

te stimuleren, alles wordt gedaan om de verkregen welvaart zo goed mogelijk te consolideren, of tot nog grotere hoogte op te voeren, ook onder de individuele Amerikanen zelf leeft een sterke drang hun levensstandaard op peil te houden. Dat zij daarbij ook de toekomst in het oog houden en er in toenemende mate naar streven gunstige financiële voorwaarden te scheppen tot handhaving van het bereikte levensniveau van zichzelf en hun gezinnen in latere jaren, als het inkomen uit arbeid zal zijn weggevallen, komt tot uiting in de indrukwekkende groei, welke de Amerikaanse levensverzekering laat zien.

Rotterdam.

J. B. BOOIJ.

AANTEKENINGEN

Productie en productiviteit in Japan

Zowel in Japan als elders doet de opvatting opgeld, dat de Yen nog altijd aanzienlijk overgewaardeerd is en dat deze overwaardering één der belangrijkste oorzaken is voor het feit, dat dit land er niet in is geslaagd zijn vooroorlogse positie op de buitenlandse markten te heroveren. Deze opvatting is, betoogt Prof. G. C. Allen in „Westminster Bank Review” van Augustus jl., alleen maar juist, indien wordt verondersteld, dat de Amerikaanse uitgaven e.d. in Japan, die het land in 1954 in staat stelden een overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans te kweken, binnenkort aanzienlijk zullen dalen en dat deze daling niet gepaard zal gaan met een verlaging van het Japanse prijzen- en kostenniveau. Wat het eerste deel dezer veronderstelling betreft, merkt genoemde auteur op, dat de Amerikaanse „procurement”-uitgaven wél verder zullen dalen, maar de komende jaren nog altijd aanzienlijk zullen blijven; voorts heeft de ervaring in 1954 geleerd, dat een daling dezer uitgaven vermoedelijk wel zal worden begeleid door een sterke daling der Japanse prijzen en kosten en een stijging van het exportvolume.

Niettemin blijft het feit, dat het exportvolume ver beneden dat van voor de oorlog ligt — vermoedelijk draagt het minder dan de helft daarvan —, en de buitenwereld is er nog niet zeker van of Japans exportpotentieel onherstelbaar beschadigd is dan wel of het langzame herstel is toe te schrijven aan speciale omstandigheden, die binnenkort tot het verleden zullen behoren. Daar succes bij het weer opbouwen van een grote exporthandel in aanzienlijke mate zal afhangen van de efficiency in de industrie, is het nuttig de huidige situatie in de Japanse industrie aan een onderzoek te onderwerpen, haar productie, structuur en efficiency te vergelijken met die van vroeger dagen en haar recente ontwikkeling na te gaan. Wij volgen hiertoe het betoog van Prof. Allen, die vele jaren in Japan werkzaam is geweest en — niet alleen uit dezen hoofde — als expert in Japanse aangelegenheden mag worden beschouwd.

Structuurveranderingen.

De industriële productie herstelde zich na de tweede wereldoorlog zeer langzaam en eerst in 1949 kon eigenlijk pas van enig herstel worden gesproken. Onderstaand staatje geeft een indruk van de ontwikkeling daarna. Er zij de aandacht op gevestigd, dat de in dit staatje gebruikte basis, 1934-'36, het herstel een weinig flatteert, want deze basisjaren waren juist de jaren, waarin een

snelle industriële groei zich in Japan voltrok. Neemt men als basis 1937, dan zou het indexcijfer voor 1954 ca 150 bedragen, hetgeen, gezien de toeneming der bevolking sedertdien met 20 pCt, een slechts matige industriële groei reflecteert.

Industriële productie

(1934/36 = 100)

1950.....	84
1953.....	155
1954.....	165

Inmiddels hebben zich in de Japanse industrie ingrijpende structurele veranderingen voltrokken. Vóór de oorlog was de textielindustrie verreweg de belangrijkste industrietak, thans is zij zowel absoluut als relatief van minder belang: zij biedt momenteel aan minder arbeiders werkgelegenheid dan 25 jaar geleden, hoewel de werkgelegenheid in de Japanse industrie als geheel meer dan verdubbeld is. De voornaamste oorzaak voor de achteruitgang der textielindustrie moet worden gezocht bij de daling der productie van ruwe zijde, die een gevolg is van het verloren gaan der grote Amerikaanse markt. Ook de productie van katoenen garens en producten daarvan is geringer dan vóór de oorlog, hetgeen voornamelijk moet worden toegeschreven aan de sterk verminderde uitvoer naar China, India en de vroegere Japanse koloniën. De enige textielbranche wier productie ten opzichte van vóór de oorlog aanzienlijk is vooruitgegaan is de rayonindustrie.

De sterkste groei heeft de Japanse metaal- en metaalverwerkende industrie doorgemaakt. Haar expansie is de voortzetting van een reeds vóór de oorlog zich aftekenende tendentie en vertoont overeenstemming met de ontwikkeling in alle belangrijke industrielanden. Sedert 1950 is deze industrie in Japan direct of indirect begunstigd door Amerikaanse „procurement”-aankopen en daarna door de herbewapening. Metalen en metaalproducten hebben inmiddels een groter aandeel in Japans exportpakket voor hun rekening genomen dan in de jaren dertig, hoewel zelfs in deze snelgroeïende bedrijfstak het exportvolume vermoedelijk nog iets geringer is dan twintig jaar terug.

Productiviteit en arbeidskosten.

Het scheppen van nieuwe mogelijkheden teneinde die te vervangen, welke voor Japan verloren zijn gegaan, zal afhankelijk zijn van de efficiency, die het land kan opbrengen. Volgens schattingen was de arbeidsproductiviteit in 1953 en 1954 resp. 10 en 15 pCt hoger dan in de jaren

1934-1936. Men dient echter voor ogen te houden, dat schattingen van de arbeidsproductiviteit in Japan aan grotere fouten onderhevig zijn dan elders, omdat bij deze schattingen geen rekening wordt gehouden met kleine ondernemingen, welke een groot deel der Japanse industrie in handen hebben. Het is dus zeer twijfelachtig, of de productiviteit in de industrie als geheel genomen 15 pCt boven vooroorlogs peil zal liggen.

Uit gegevens, die Japan indertijd de Wereldbank ter beschikking stelde, viel af te leiden, dat een zeer groot deel van de capaciteit der zware industrie verouderd en versleten, dan wel van inferieure kwaliteit was. Dit bevestigt de indruk van vele zakenlieden, dat de kloof tussen de Japanse techniek en die van de in dit opzicht leidende Westerse landen tussen 1937 en 1952 groter is geworden. Sedert laatstgenoemd jaar hebben echter vele vernieuwingen plaatsgevonden en zijn vele moderniseringsplannen uitgevoerd of in een vergevorderd stadium. In 1952 maakten de bruto-investeringen 25 pCt van het bruto-nationaal product uit en in 1953 was dit aandeel — in een inmiddels sterk toegenomen nationaal product — zeker niet minder. Opgemerkt zij echter, dat het grote aantal kleine en middengrote ondernemingen aan deze vernieuwingen nauwelijks deel had en over het algemeen nog steeds werkt met inferieure machines en werkplaatsen.

Men mag uiteraard technische efficiency niet aan economische gelijkstellen. Waar de factor arbeid goedkoop is en kapitaal duur, wordt efficiency op andere wijze bereikt dan in landen, waar juist het omgekeerde het geval is. Men zou verwachten, dat Japans beste kansen voornamelijk zouden liggen in arbeidsintensieve bedrijfstakken. Sedert de oorlog echter zijn er wijzigingen op de arbeidsmarkt opgetreden die de lonen en arbeidskosten in aanzienlijke mate hebben beïnvloed. De reële maandinkomens zijn over het algemeen niet zo snel gestegen als de productie, maar de normale werktijd in de fabrieken is thans ongeveer 15 pCt korter dan vóór de oorlog en de werkgevers hebben veel hogere sociale lasten te dragen. In vele bedrijven zijn de hogere lonen per uur niet geheel gecompenseerd door de toegenomen productiviteit. Het is echter, door een zeker gebrek aan uniformiteit, niet mogelijk een algemene conclusie in dezen te trekken. Zo hebben kleine ondernemingen zeker niet zo'n invloed van nieuwe arbeidswetten en vakbeweging ondervonden, als grotere bedrijven. Bovendien zijn de lonen in ondernemingen met minder dan 30 man personeel — die tezamen bijna de helft der werknemers in de industrie werkgelegenheid bieden — slechts ongeveer de helft van die welke grote ondernemingen betalen. Deze omstandigheden maken het de kleine bedrijven, ondanks hun tekortkomingen op technisch gebied, mogelijk de concurrentie vol te houden.

De ontwikkeling in enkele bedrijfstakken.

Vergelijken we de ontwikkeling van enkele bedrijfstakken in de tijd, dan valt het op dat de steenkolenmijnen er, vergeleken met vóór de oorlog, het minst gunstig aan toe zijn. Weliswaar overschreed de productie in 1953 het peil van 1937, maar het samengaan van uitputting van gemakkelijk te bereiken steenkolenlagen met de vermindering van de werktijd van 10 tot $8\frac{1}{2}$ uur per ploeg, heeft zeer nadelige gevolgen gehad voor de productiviteit: in 1934 tot 1936 beliep de productie per arbeider gemiddeld $17\frac{3}{4}$ ton per maand, in 1953 minder dan $12\frac{3}{4}$ ton. Daar de reële lonen in de mijnen weer op vooroorlogs niveau zijn aangeland, zijn de kosten per ton veel hoger dan vóór de oorlog. Het behoeft geen betoog, dat deze

hogere kosten een grote last leggen op de zware industrie, die het in Japan — in verband met het droge seizoen, gedurende welk waterkrachtstations niet voldoende electriciteit kunnen opwekken — niet zonder steenkolen als bron van energie kan stellen.

De productie in de ijzer- en staalindustrie had in 1953/54 een peil bereikt dat 20 à 25 pCt hoger was dan dat van de jaren dertig. Niettemin heeft Japan naar schatting nog altijd tweemaal zoveel manuren nodig om een ton ijzer of staal te produceren als Engeland. Daarom zijn de arbeidskosten per ton, ondanks de relatief lage lonen, in Japan aanzienlijk hoger. Bovendien zijn de kosten voor grondstoffen in Japan hoog: vóór de oorlog betrof dit land 60 pCt van zijn steenkoleninvoer uit China en niets uit Amerika, in 1953 moest zij 83 pCt uit Noord-Amerika laten komen, terwijl China slechts 4 pCt leverde.

Het feit, dat Japan er niet in is geslaagd de grondstoffen weer uit nabij gelegen gebieden te betrekken heeft trouwens de kosten in een groot aantal andere bedrijfstakken eveneens nadelig beïnvloed. In het midden der jaren dertig betrof Japan de helft van zijn zoutinvoer van China, thans moet het land zijn invoerbehoefte dekken in verder afgelegen gebieden, met name Aden, India en Spanje, met alle nadelen, zoals hoge vervoerskosten, van dien. Deze ontwikkeling is uiterst nadelig voor de zich herstellende chemische industrie, die overigens, in technisch opzicht, geen gelijke tred heeft kunnen houden met haar zusterindustrieën in het buitenland. Bovendien heeft de productie in deze industrietak nadeel ondervonden van de werktijdverkorting: de productie per manuur in de ammonium-sulphaatindustrie bijv. heeft kortelings het vooroorlogs niveau overschreden, de werktijdverkorting heeft echter een daling der maandproductie ten gevolge gehad.

De metaalverwerkende industrie heeft zich, zoals reeds gezegd, aanzienlijk uitgebreid. Haar kosten zijn echter, in verband met de hoge prijzen van brandstoffen en staal, gestegen en vergeleken met de leidende Westerse producenten is zij in technisch opzicht nog steeds achter. Hierdoor is de Japanse auto-industrie, die grote hoeveelheden personen- en vrachtauto's produceert voor de binnenlandse markt, nog niet in staat op buitenlandse markten te concurreren. Evenmin is de electrotechnische industrie er, in verband met de relatief hoge prijs en de slechte kwaliteit harer producten, in geslaagd grote markten te veroveren, hoewel men zou verwachten dat juist Japan, met zijn goedkope geschoolde arbeid, in enkele sectoren dezer industrie een voorsprong zou genieten.

Een der industrieën, die het meest van de gedurende de oorlog gevolgde politiek heeft geleden is de katoenspinnerij. In 1945 had Japan slechts 2 mln spoulen in bedrijf, tegen meer dan 12 mln vóór de oorlog en Japans weefgetouwen waren overeenkomstig in aantal verminderd. Thans heeft Japan het merendeel van zijn capaciteit weer opgebouwd: het beschikt nu over bijna 8 mln spoulen. Het land geniet nu het voordeel van nieuwe en moderne machines voor de katoenindustrie met het gevolg, dat de productiviteit in deze sector vermoedelijk 15 à 20 pCt boven vooroorlogs peil ligt en die in de rayonsector nog hoger. Ondanks de hogere lonen blijft Japan een goedkoop textielproducent. Dat het land niettemin zijn vooroorlogse exportvolume dezer producten niet heeft kunnen bereiken moet worden toegeschreven aan de ontwikkeling van de productie in de landen die voorheen Japans afzetgebieden vormden, een ontwikkeling die mogelijk is gemaakt door restrictieve maatregelen. In een wereld, waar vrijhandel heerst, zouden Japans

voorzichten zeer rooskleurig zijn; zoals de zaken nu staan is het land het slachtoffer van de paradoxale situatie, dat het juist het beste die producten kan voortbrengen, waarin de internationale handel vermoedelijk zal verminderen.

Behalve de zware industrie en de textielindustrie heeft Japan een aantal belangrijke exportindustrieën opgebouwd, die zich bezig houden met de productie van aardewerk en diverse artikelen. De eerstgenoemde industrie zal zeer waarschijnlijk technisch niet zover zijn voortschreden als de aardewerkindustrie in het Westen. Wat de diverse artikelen betreft zij vermeld, dat een exporthandel is opgebouwd, die op goede vooruitzichten kan bogen. Een groot deel dezer productie wordt door kleine en middengrote ondernemingen voortgebracht en in Japan wordt er over gediscussieerd of nieuwe investeringen niet beter in grotere mate dan tot nu toe het geval was in dergelijke ondernemingen kunnen plaatsvinden. Het opvoeren van de efficiency in deze ondernemingen is echter niet alleen afhankelijk van technische factoren, maar vooral van het herstel van 's lands commerciële en finan-

ciële organisatie. In dit verband is het geleidelijk herstel van grote handelmaatschappijen, zoals Mitsui Bussan en Mitsubishi Shoji, die voorheen in een groot deel der producten van kleine ondernemingen handel dreven, van uitzonderlijke betekenis voor de Japanse industrie en exporthandel.

Over het algemeen, concludeert Prof. Allen, wekt de Japanse industrie de indruk nog niet geheel hersteld te zijn en, in technisch opzicht, geen gelijke tred te hebben gehouden met haar overzeese concurrenten, een conclusie, die menig Westers industrieel, wie de vooroorlogse situatie nog vers in het geheugen ligt, rustig zal doen ademhalen. Moge dit ademhalingspatroon niet worden verstoord door de mededeling, waarmee de auteur zijn betoog afsluit, dat, indien de internationale handel en de politieke situatie in het Verre Oosten zich gunstig ontwikkelen, Japans positie in de wereld-economie — gezien het herstel in de industriële en handelssector — vermoedelijk minder precair zal zijn dan gedurende de laatste jaren het geval was.

Tien jaren Oostenrijkse economie

Ter gelegenheid van de ondertekening van het Oostenrijkse staatsverdrag op 15 Mei 1955 heeft Dr Franz Nemschak, de leider van het „Oesterreichische Institut für Wirtschaftsforschung” in een publicatie: „Zehn Jahre Oesterreichische Wirtschaft, 1945-1955”, een overzicht gegeven van het opvallende herstel en de expansie der Oostenrijkse economie.

Dit herstel moest onder moeilijke omstandigheden worden bewerkstelligd. Oostenrijk werd nl. na de oorlog in vier, lange tijd hermetisch van elkaar afgesloten, zones verdeeld en in elke zone werd volgens andere gezichtspunten geregeerd, beheerd en recht gesproken. Schadelijker nog voor de Oostenrijkse economie dan de demarcatielijnen en wat daarmee samenhang, waren de besluiten van Potsdam, waarbij de geallieerde bezetters waren overeengekomen het zgn. Duitse eigendom in Oostenrijk tot aan het sluiten van het staatsverdrag in hun resp. bezettingszones zelf te beheren en de Duitse vermogens als herstelbetalingen te beschouwen. Hierdoor waren de bezetters in de gelegenheid essentiële onderdelen van het Oostenrijkse nationaal vermogen en het productie-apparaat te verdelen, en de belangrijkste posten in de economie van het land in te nemen. Immers, de Oostenrijkse economie was in 1938 formeel in de economie van Groot-Duitsland opgenomen. Niet alleen alle openbare instellingen, verkeersondernemingen, banken enz. werden door Duitsers bestuurd of bewust met Duits kapitaal voortgezet, maar hetzelfde gold voor de belangrijkste industriële en handelsondernemingen. Hierdoor konden de geallieerde bezetters grote delen van het economische apparaat als „Duits eigendom” beschouwen en dienovereenkomstig behandelen.

Het gevaar van de besluiten van Potsdam werd gemonstreerd door de Russische bezettingsautoriteiten, die in Juni 1946 het Duitse eigendom, waaronder meer dan 300 industriële bedrijven — o.a. bijna de gehele petroleumindustrie — ca 140 landbouw- en bosbedrijven met meer dan 160.000 ha cultuurgrond en de Oostenrijkse Donau-scheepvaartmaatschappij, tot door de Russen beheerde concerns samenvoegden. Deze concerns moesten

winsten, omzetbelasting enz. aan de Militaire Bank der Sowjets afgeven en werden door deze bank voorzien van kapitaal. Dit economische complex vormde een staat binnen de staat met o.a. een eigen handels- en betalingsbalans.

Het staatsverdrag van 15 Mei jl. heeft de Gordiaanse knoop van het Duitse eigendom doorgehakt. Niettemin vormt het voor Oostenrijk nog een zware last: als aflossing van het Duitse eigendom moet Oostenrijk aan de Sowjet-Unie in zes jaren tijds goederen ter waarde van \$ 150 mln en in tien jaren petroleum ter waarde van \$ 200 mln leveren; het teruggeven der Donau-scheepvaartmaatschappij moet met \$ 2 mln worden betaald en ten slotte moeten de vorderingen der Militaire Bank, ad 508 mln Schilling, op korte termijn worden afgelost. Bedenkt men voorts dat Oostenrijk behalve materiële verliezen een groot aantal mensenlevens te betreuren had, terwijl degenen die leiding aan het land konden geven in aantal waren teruggelopen en niet op korte termijn konden worden vervangen, dan heeft men in hoofdtrekken een beeld van de achtergrond, waartegen de ontwikkeling der Oostenrijkse economie gedurende de tien jaren, die achter ons liggen, kan worden gezien.

Nationaal product.

De na-oorlogse periode is door Nemschak in een drietal fasen ingedeeld. De eerste, van 1945-1947, wordt gekenmerkt door chaos en honger; de tweede, welke begon met de munthervorming van eind 1947 en duurde tot eind 1951, door een stormachtige, maar door inflatie gedragen, wederopbouw, en in de derde fase was Oostenrijk op weg van succesvolle stabilisering naar een nog niet beleefde hoogconjunctuur. Deze fasen zijn in de ontwikkeling van het nationaal product terug te vinden.

Over de grootte en de ontwikkeling van het nationaal product in de jaren 1945 tot 1947 zijn slechts grove schattingen op grond van onvolledige gegevens over werkgelegenheid, energieverbruik, productie en productiviteit mogelijk. Onder dit voorbehoud was het Oostenrijkse

bruto-nationaal product in 1945 tot op ongeveer 36 pCt van 1937 ineengeschrumpeld en in 1946 en 1947 tot op ongeveer 42 pCt en 62 pCt van de vooroorlogse hoogte gestegen. In de wederopbouwperiode van 1948 tot 1951 is het nationaal product, dank zij de Marshall-hulp, van 91 pCt op 134 pCt van 1937 gegroeid.

De ontwikkeling van het Oostenrijkse bruto-nationaal product

	in mrd Schilling tegen prijzen van 1954	jaarlijkse groei in pCt	index reële ontwikkeling
1937	58	—	100
1945	21	—	36
1946	24,5	17	42
1947	36	47	62
1948	52,8	46	91
1949	63,5	20	109
1950	70,6	11	122
1951	77,4	9	134
1952	77,9	0,5	135
1953	80	2,7	138
1954	87,8	10	152

Hoewel de relatief hoge groeipercentages in de eerste na-oorlogsjaren niet overschat mogen worden, waren zij in 1949, 1950 en 1951 zeer opmerkelijk. De stabilisering van de munt in 1952 moest tijdelijk met een stagneren van het nationaal product worden betaald. De in de tweede helft van 1953 ingezette herleving van de conjunctuur deed in 1953 het nationaal product weer met ca 3 pCt stijgen. In het jaar van de hoogconjunctuur 1954 steeg het bij stabiele prijzen en lonen met niet minder dan 10 pCt. In 1955 zal het groeipercentage, gelet op de ontwikkeling van de eerste vijf maanden, minstens zo groot zijn als in 1954. Een internationale vergelijking der groeipercentages gedurende de laatste jaren leert, dat Oostenrijk in dezen slechts door West-Duitsland werd overvleugeld: het gemiddelde groeipercentage van 1948-1953 beliep in Oostenrijk 9, in West-Duitsland 11 en in de Verenigde Staten slechts 4,4. Houdt men tevens rekening met de bevolkingsontwikkeling dan was de groei in Oostenrijk t.o.v. de overige landen nog gunstiger. Ondanks de hoge groeipercentages in Oostenrijk gedurende de laatste jaren, en de lage in de Verenigde Staten, was het nationaal product in Oostenrijk in 1954 50 pCt groter dan in 1937, terwijl het overeenkomstige percentage in de Verenigde Staten 120 bedroeg.

Onderstaande tabel geeft een indruk van het aandeel der belangrijkste sectoren van de Oostenrijkse economie in het nationaal product. Duidelijk komen de verschuivingen, die zich zowel gedurende de jaren na de oorlog als ten opzichte van 1937 voordeden, tot uiting.

Aandeel der belangrijkste sectoren in het bruto-nationaal product

(in pCt)

Jaar	Bruto-nationaal product tegen lopende prijzen in mrd Schilling	Industrie	Am-bacht	Bouwnijverheid	Landbouw	Handel
1937	8,5	28,2	9,4	3,5	22,0	8,9
1948	29,0	29,0	9,0	6,9	15,9	8,3
1949	40,3	32,3	8,4	6,7	15,6	8,7
1950	49,6	33,7	8,1	6,9	16,3	8,5
1951	66,4	35,4	8,0	7,2	14,8	8,4
1952	76,8	35,7	7,9	6,4	15,5	8,2
1953	77,5	35,5	7,8	6,1	16,1	8,5
1954	87,8	36,3	7,1	6,6	15,5	8,9

Het aandeel der bruto-investeringen in het bruto-nationaal product, vermeerderd met het betalingsbalanssaldo, is van ongeveer 7 pCt en 14 pCt in resp. 1937 en

1948 gestegen tot bijna 22 pCt in 1954. De index der bruto-investeringen bereikte, op basis 1937 = 100, in 1954 een peil van 387,2. De huidige investeringshause moge blijken uit het feit, dat de totale bruto-investeringen in het eerste kwartaal van 1955 resp. 51 en 63 pCt hoger waren dan in de overeenkomstige perioden van het inflatiejaar 1951 en het hoogconjunctuurjaar 1954.

Hoewel het aandeel van het verbruik in het beschikbaar nationaal product in 1954 vergeleken met vóór de oorlog niet onbelangrijk is teruggelopen, ligt, aangezien het nationaal product met ca 30 pCt is gestegen, de consumptie 25 pCt boven vóóroorlogs niveau. Het verbruik van de Overheid is van 17 pCt in 1937 gedaald tot 13 pCt in 1954. Het op de been brengen en het onderhouden van een leger zal echter het aandeel van het Overheidsverbruik in het nationaal product weer doen toenemen. De ontwikkeling zal uiteraard alleen dan niet ten koste van het particulier verbruik en de investeringen plaatsvinden, indien de productie overeenkomstig kan worden opgevoerd.

Aandeel van de bruto-investeringen en het verbruik in het bruto-nationaal product a)

(in pCt)

Jaar	Beschikbaar nationaal product b) (in mrd Schilling)	Bruto-investeringen	Verbruik	
			Particulieren	Overheid
1937 ..	8,5	7	76,5	16,5
1948 ..	31,3	14	70,6	10,9
1949 ..	43,1	16	68,5	12,3
1950 ..	51,6	18	70,3	12,0
1951 ..	69,9	20	65,2	12,0
1952 ..	78,6	19,6	66,8	13,0
1953 ..	75,4	19,5	69,9	14,2
1954 ..	86,0	21,7	68,7	12,8

- a) Optelling van het procentuele aandeel der investeringen bij dat van het verbruik levert niet precies 100 op; voorraadveranderingen spelen hier doorheen.
b) Bruto-nationaal product, vermeerderd met het betalingsbalanssaldo.

Het particuliere verbruik lag na de oorlog in Oostenrijk op laag peil. Gezien het feit dat de voedselvoorziening gebrekkig was — direct na de oorlog werden 800, in 1946 1.200 en in 1947 bijna 1.700 calorieën per dag gedistribueerd — is het begrijpelijk dat de belangstelling der verbruikers er vooral op was gericht extra-voedsel, hetzij d.m.v. hamstertochten en ruiltransacties, hetzij via de zwarte markt, te verkrijgen. De uitgaven voor voedingsmiddelen lagen dan ook direct na de oorlog op uitzonderlijk hoog niveau. Voor kleding en schoeisel werd toentertijd betrekkelijk weinig, voor vermaak — bioscopen, theaters en cabarets — en vervoer — hamstertochten! — naar verhouding veel gespendeerd.

In de jaren 1949 tot 1951, toen de voedselvoorziening weinig zorgen meer baarde, stonden de uitgaven voor duurzame verbruiksgoederen op de voorgrond. Na de muntstabilisering in 1952 trad wederom een wijziging in het verbruikspatroon op: de voedselvoorziening was verzekerd, de inhaalvraag naar kleding en huisraad grotendeels bevredigd en hogere behoeften gingen een rol spelen. Verbruikers, die gedurende de inflatietijd niet alleen hun inkomen verbruikten maar ook ten dele hun besparingen hadden ingeteerd, begonnen, na de muntstabilisatie, weer te sparen, hetgeen een beperking van het particulier verbruik tot gevolg had. In de jaren 1953 en 1954 steeg het verbruik weer: in 1953 bij dalende prijzen met reël 5 pCt; in 1954, dank zij grotere werkgelegenheid, belastingverlagingen en loonsverhogingen, zelfs met 10 pCt.

De ontwikkeling in enkele sectoren van het economisch leven

De Oostenrijkse industrie, die, zoals onderstaand staatje doet zien, er in is geslaagd haar productie gedurende de na-oorlogse periode aanzienlijk op te voeren, is thans technisch aanzienlijk beter uitgerust dan vóór de oorlog. Ondanks het feit, dat haar productie bijna tweemaal zo groot is als in 1937, is zij in mindere mate van grondstoffeninvoer afhankelijk en tot hogere exportprestaties in staat. De geringere afhankelijkheid van grondstoffeninvoer is het beoogde resultaat van de met E.R.P.-middelen geforceerde uitbreiding der grondstoffenindustrieën. Van de Oostenrijkse uitvoer, die in 1954 78 pCt groter was dan in 1937, bestond 75 pCt — en wanneer men geëxporteerd gezaagd hout aan de houtzagerijen en niet aan de bosbouw toerekent 95 pCt — uit industrieproducten. Deze cijfers zijn te meer opvallend, indien wordt bedacht, dat de Oostenrijkse industrie, ten gevolge van de internationale politieke verhoudingen, na 1945 traditionele markten in Oost- en Zuid-Oost-Europa verloren heeft en onder scherpe concurrentie in Westerse landen vaste grond onder de voeten moest krijgen. Tot de industrieën, die het meest expandeerden, behoren de ijzer- en staalindustrie en de voortbrenging van aluminium, tractoren, vrachtauto's en motorfietsen. Nieuw is de productie van kunstmeststoffen en synthetische vezels.

Productie, werkgelegenheid en productiviteit in de industrie

(1937 = 100)

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Productie	57,2	92,3	122,8	145,4	165,5	167,1	169,9	193,7
Werkgelegenheid ..	119,0	135,3	149,7	158,3	165,2	164,3	160,2	166,0
Productiviteit	48,1	68,2	82,1	91,8	100,1	101,7	106,0	116,6

De productie van de landbouw bedroeg in 1946 en 1947 nog maar weinig meer dan de helft der vooroorlogse productie. Dank zij betrekkelijk gunstige weersomstandigheden en een grotere inschakeling van productiemiddelen is sedert deze jaren de agrarische voortbrenging aanzienlijk gestegen. In 1954 was de netto-waarde dezer productie ongeveer 6 pCt hoger dan in 1937. Deze resultaten werden bereikt op een aanzienlijk kleinere bebouwde oppervlakte en met veel minder arbeidskrachten. Sedert 1937 moest 3 pCt der bebouwde oppervlakte aan de bezettende machten worden afgestaan voor vliegvelden, militaire oefenterreinen, bouwland en bos; het aantal personen dat zich met landbouw bezighoudt daalde ten opzichte van 1937 met 167.000 of 14 pCt. De arbeidsproductiviteit in de landbouw is thans 19 pCt hoger dan in 1937, hetgeen kan worden toegeschreven aan beter zaad- en pootgoed, rationelere teelt- en voederingsmethoden, systematische bestrijding van schadelijke insecten, ruimer gebruik van kunstmeststoffen en „last but not least”, mechanisatie van de landbouw. Van laatstgenoemde ontwikkeling geeft onderstaand staatje een beeld.

Aantal landbouwmachines

	1939	1946	1954 a)
Tractoren	1.074	7.344	42.000
Luchtbandenwagens	1.640	12.741	47.485
Electromotoren	82.040	142.526	285.000
Gemotoriseerde maaimachines	301	3.834	37.000
Melkmachines	3.555	8.000

a) Schatting.

De aanzienlijke resultaten, welke in de landbouw zijn bereikt, mogen echter de ogen niet doen sluiten voor het feit, dat de optimale prestatiegrenzen nog niet zijn genaderd. Nog steeds behaalt 70 pCt der landbouwbedrijven onbevredigende resultaten. Vele boeren hebben weliswaar hun bedrijven gemechaniseerd, maar kunnen er niet toe komen hun aantal paarden overeenkomstig te verminderen, hetgeen betekent, dat landbouwgronden voor voedselvoortbrenging t.b.v. in feite overbodige trekdiereen in beslag worden genomen. Voorts moet het mogelijk zijn door een meer rationele combinatie van meststoffen en een doelmatiger opeenvolging van investeringen de productie nog op te voeren.

De internationale ruilverhoudingen zijn ten nadele van Oostenrijk verschoven, met dit gevolg, dat het land voor zijn invoergoederen in 1950 17 pCt en in 1954 zelfs 34 pCt meer moest exporteren dan in 1937. Evenals in 1937 heeft de handelsbalans gedurende de na-oorlogse jaren, zij het over het algemeen in afnemende mate, een tekort te zien gegeven. Het achterblijven van de ontwikkeling van de invoer bij die van de uitvoer is tot op zekere hoogte toe te schrijven aan de reeds vermelde oprichting en expansie van basisindustrieën, waardoor het land in mindere mate van invoer afhankelijk werd.

Opmerkelijk zijn de veranderingen, die zich in de geografische spreiding van de buitenlandse handel hebben voltrokken: in 1954 kwam 79, resp. 70 pCt van de in- en uitvoer voor rekening der O.E.E.C.-landen, tegen resp. 40 en 52 pCt in 1937. Het aandeel van Oost-Europa in Oostenrijks invoer daarentegen daalde van 32 tot 8 pCt; van dit gebied in de uitvoer van 28 tot 8 pCt. Het E.R.P., de E.B.U., de G.A.T.T. en de liberalisatie van het handelsverkeer hebben tot de uitbreiding der handelsbetrekkingen met West-Europa bijgedragen.

Wij willen de weergave van enkele aspecten der Oostenrijkse economie — uit het boekje van Nemschak hebben wij slechts een greep gedaan — besluiten met een enkel woord over het loon- en prijsniveau. De ontwikkeling daarvan gedurende de laatste jaren wordt het best gekarakteriseerd door vermelding van het feit, dat de kosten van levensonderhoud medio 1955 enige punten lager waren dan in begin 1952, terwijl de tarieflozen sedertdien — exclusief kinderbijslag — met gemiddeld 12 pCt zijn verhoogd. Hieruit blijkt, dat het reële inkomen der arbeiders de laatste jaren aanzienlijk is gestegen. Hoeveel de mensen het in Oostenrijk thans beter hebben dan 10, 8 of 6 jaar geleden, kan niet in cijfers worden uitgedrukt. Talrijke tekenen wijzen er echter op, dat alle lagen van het volk er thans onvergelijklijk beter aan toe zijn dan gedurende de eerste jaren na de oorlog. Vrijwel alle soorten goederen staan de Oostenrijker praktisch ter beschikking; niet alleen die, welke voor het levensonderhoud het dringendst nodig zijn, maar ook die welke het gelopen tien jaren werden honderdduizenden woningen gebouwd, uit oorlogsrüines zijn huizen, verkeersinrichtingen en tuinen verzezen en de vernielde cultuurmonumenten werden hersteld. Indien over reëel inkomen wordt gesproken moeten ook de vooruitgang van de sociale wetgeving en de toenemende omvang der vrijwillige sociale verbeteringen in de bedrijven worden genoemd en niet in de laatste plaats het feit, dat Oostenrijk, tien jaren na de oorlog, praktisch een toestand van volledige werkgelegenheid heeft bereikt.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarktsituatie bleef gedurende de verslagweek aan de krappe kant. Wat het schatkistpapier betreft, was er in de korte termijnen nogal enig aanbod. Deze verkoopdruk kwam tot uitdrukking in het feit, dat de markt-disconto's voor looptijden van 1 à 3 maanden ad 1 à 1½ pCt zich bewogen boven het afgiftedisconto der Centrale Bank ad ¾ pCt voor 3 maandspapier. Bij deze laatste instantie werd dan ook practisch geen papier afgenomen. Andere symptomen van de krapte vormden de callgeld-rente, welke sinds 25 Augustus onveranderd op ¾ pCt, dus ¼ pCt boven het minimum, werd gehandhaafd en voorts het feit, dat de saldi van banken bij De Nederlandsche Bank volgens de bankstaat van 5 September voor het eerst sinds 2 Mei 1955 beneden de f 500 mln waren gekomen.

De credietverlening der banken aan het bedrijfsleven, vormde gedurende de afgelopen week het onderwerp van besprekingen tussen de organisatie der banken en de Centrale Bank. Op grond van de snelle stijging dezer credietverlening in de eerste zeven maanden van 1955 werd hierbij door de Bankleiding aangedrongen op matiging bij de uitbreiding van de afbetalings- en investeringscredieten. Volgens de laatste door het C.B.S. gepubliceerde cijfers bedroegen de debetsaldo's van credietnemers (andere dan dochterondernemingen, andere banken, enz.) bij de 36 representatieve handelsbanken per ult. April 1955 f 1.873 mln, tegen f 1.667 mln per ult. 1954 en f 1.371 mln per ult. 1953.

De kapitaalmarkt.

Het grote nieuws van de week op de aandelenmarkt vormde de aankondiging van de emissie van f 179 mln gewone aandelen a pari door Philips. De repercussies van dit bericht waren aanzienlijk. De snelle verdere koersstijging, die zich in het eerste deel van de week had voorgedaan, sloeg om in een even snelle daling. Zo daalde de koers van aandelen Philips zelf van 523 op Dinsdag tot 496 op Zaterdag; Unilever viel van 530 op 498, A.K.U. van 396 op 369 (alles maximum- resp. minimum-koersen op de desbetreffende dagen). Zoals uit onderstaand koersstaatje blijkt, bleven echter *per saldo* de veranderingen gedurende de verslagweek toch van zeer beperkte omvang.

De grote en snelle koersfluctuaties der laatste weken vormen volgens een groeiend aantal marktwaarnemers een aanwijzing voor de toegenomen invloed van speculatieve factoren. De grondtendentie van de markt wordt echter in marktkringen, ondanks het komende grote beroep daarop, nog steeds gunstig beoordeeld. De honderden millioenen onbelegde, naar risicodragende belegging zoekende middelen, afkomstig uit verkopen van Nederlandse fondsen naar het buitenland, vormen de voornaamste grond voor dit optimisme. Ook indien men het met deze gedachtengang eens is, mag echter niet uit het oog worden verloren, dat de koersstijging der laatste twee maanden zo sterk was, dat een flinke terugval geenszins met genoemde stelling in tegenspraak behoeft te komen. Ter illustratie diene, dat de algemene aandelenindex van A.N.P.-C.B.S. begin Januari, begin Juli en 6 September 1955 achtereenvolgens 186,- 204 en 240 bedroeg.

Op de obligatiemarkt werden de geruchten over een nieuwe staatslening sterker; sommigen wisten zelfs de

dag van publicatie van het prospectus reeds te noemen. Gezien de aandrang, welke naar hierboven onder „geldmarkt” ter sprake kwam, de monetaire autoriteiten uitoefenen in de richting van consolidatie van bankcredieten aan het bedrijfsleven, ligt het inderdaad in de lijn, dat deze instanties voor hun eigen huishouding, de overheids-huishouding, op zo veel en zo spoedig mogelijke vervanging van kort door lang crediet zullen aansturen.

Aand. indexcijfers (1953 = 100)	2 Sept. 1955	9 Sept. 1955
Algemeen	235,4	235,2
Internat. concerns	300,4	301,9
Industrie	179,3	178,5
Scheepvaart	177,1	172,5
Banken	155,5	157,1
Indon. aand.	189,3	185,5
Aandelen		
Kon. Petroleum	642½	670
Unilever	514½	500
Philips	503¼	502
A.K.U.	375¼	372½
Kon. N. Hoogovens	395	434
Van Gelder Zn	368	342
H.A.L.	251½	243¾
Amsterd. Rubber	164½	164
H.V.A.	185½	179½
Staatsfondsen		
2½ pCt N.W.S.	79%	79%
3-3½ pCt 1947	100½	100½
3 pCt Grootboek 1946	99%	99½
3 pCt Dollarlening	99½	99½
Diverse obligaties		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101½	101½
3½ pCt Bk v. Ned. Gem. 1954 II/III	100	99%
3½ pCt Philips 1948	102	101¾
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	98	98%

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

BANK INDONESIA
(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, ruilmat, goud en saldi aan conv. valuta en vorderingen in goud op de Regering	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
27 Juli 1955	953.053	352.558	1.552.974	389.717	5.921.979
3 Aug. 1955	953.053	375.158	1.582.609	386.970	5.846.477
10 Aug. 1955	953.053	403.945	1.565.485	410.446	5.934.537
16 Aug. 1955	953.053	403.706	1.567.119	425.057	5.875.507
24 Aug. 1955	953.170	368.526	1.590.062	429.435	5.812.923
31 Aug. 1955	953.170	375.061	1.624.651	422.977	5.743.306

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		Van anderen
			v/d Reg. v/d Rep. Indon.	Bijzondere rekening inzake de E.C.A. hulp	
27 Juli 1955	8.203.477	1.708.816	494.868		2.022.527
3 Aug. 1955	8.197.428	1.719.297	494.868		2.069.634
10 Aug. 1955	8.222.293	1.708.925	494.868		2.177.808
16 Aug. 1955	8.230.459	1.683.374	494.868		2.160.744
24 Aug. 1955	8.232.697	1.674.457	494.868		2.092.596
31 Aug. 1955	8.209.699	1.671.854	494.868		2.076.987

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND 1)

(waarde in millioenen guldens)

Jaar	Invoer		Uitvoer		Dekkingspercentage	
	Juli	Jan.-Juli 2)	Juli	Jan.-Juli 2)	Juni	Jan.-Juli 2)
1938	122	120	79	84	65	70
1952	720	727	657	677	91	93
1953	762	716	635	644	83	90
1954	971	859	752	728	77	85
1955	1.064	993	763	793	72	80

1) Bron: C.B.S.

2) Maandgemiddelden.

V
A
C
A
T
U
R
E
S

Zie ook pag. IV

Verenigde Pharmaceutische Fabrieken N.V.

(Zwitsal-Fabrieken)

APELDOORN

vraagt een

COMMERCIEEL ADJUNCT-DIRECTEUR

Gezocht wordt een krachtige, representatieve persoonlijkheid, grote werklust bezittend met uitgebreide handelskennis en ruime ervaring op het gebied van verkoopleiding in het bijzonder van merkartikelen.

Bedrijfsorganisatorisch inzicht en gedegen kennis der moderne talen worden verlangd. Leeftijd niet jonger dan 35 jaar.

Geheimhouding van sollicitatie wordt verzekerd.

Eigenhandig geschreven brieven met volledige inlichtingen aan de Directie.

Hebt u vacatures in de commerciële, administratieve of aanverwante sectoren?

Verzuimt u dan vooral niet „Economisch-Statistische Berichten” in te schakelen.

U kunt uw advertentie tot uiterlijk Dinsdagmorgen inzenden aan

Postbus 42 - Schiedam

De Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs

wenst te verkopen:

EEN GEHEEL HOUTEN GEBOUW

bestaande uit funderingsplaten, wandstijlen, spantstijlen, spanten, gordingen, wand-schotten, glaswandelementen, dubbele en enkele draaideuren, brandkerende schuifdeuren, dakschotten, topgevelschotten, portiekbetimmeringen, hardboard plafondschotten, binnenwandbetimmeringen, aangebouwde pergola en betontegelvloer.

Het gehele gebouw is te demonteren in bovengenoemde onderdelen; verkeert in prima staat en heeft een totale oppervlakte van plm. 2750 m². De spantwijdte is 12 meter. Het gebouw staat op het terrein Vredenburg en is te bezichtigen t.m. 21 September 1955 dagelijks van 8 tot 17 uur, terwijl tevens de voorwaarden voor de aankoop aldaar verkrijgbaar zijn.

De prijsaanbiedingen dienen uiterlijk 22 September 1955 te 10.00 uur te zijn ingediend bij de Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs, Afdeling Technische Dienst, Vredenburg, Utrecht.

De N.V. BILLITON MAATSCHAPPIJ te 's-GRAVENHAGE

heeft op haar afdeling Personeelszaken gelegenheid tot plaatsing van

EEN JURIST

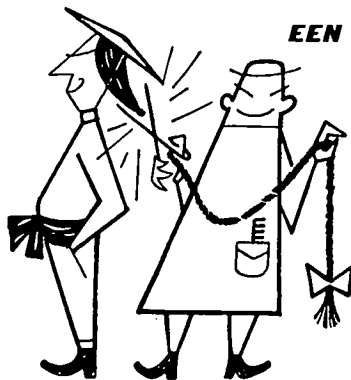
met ervaring op het gebied van de sociale wetgeving en met belangstelling voor personeelsaangelegenheden.

Vereiste leeftijd 30 tot 35 jaar.

Sollicitaties, met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding, ervaring en levensloop, kunnen worden gericht tot het Secretariaat van de Maatschappij

LOUIS COUPERUSPLEIN 19 - 's-GRAVENHAGE

EEN STAARTKNIPPER?

De bekende chirurg, jager en philoloog Dr A. G. J. Hermans geeft in zijn unieke verzameling jacht- en jagerstermen encitaten, getiteld „Jacht en Taal” de ware betekenis. Dit fraaie boekwerk is een kostelijk bezit voor elke jager.

Prijs fl. 27.50

Vraagt Uw boekhandelaar

uitgave van de KON. NEDERL. BOEKDR. H. A. M. ROELANTS te SCHIEDAM

Vervolg van pag. III

Bij internationaal georiënteerde bankinstelling vacceert de functie van

CHEF FINANCIËEL - ECONOMISCHE AFDELING

★

Sollicitanten moeten ervaring hebben in het zelfstandig samenstellen van financieel-economische publicaties en een grondige theoretische en praktische kennis hebben van de effectenhandel, zodat de aan te stellen functionaris ook in staat is tot het verrichten van research-werkzaamheden op effectengebied en zelfstandig het samenstellen van beursberichten kan verzorgen.

★

Eigenhandig geschreven sollicitaties onder opgave van referenties te richten onder no. E.S.B. 37-1, Bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Gemeente Hilversum

Burgemeester en Wethouders roepen sollicitanten op naar de betrekking van

adjunct-commies of adjunct-commies A

ter secretarie (afdeling Sociografisch Bureau) voor het verrichten van werkzaamheden op het gebied van statistiek en documentatie, en assistentie bij onderzoek.

Middelbare schoolopleiding vereist.

Zij die ervaring bezitten op het gebied van statistiek genieten de voorkeur. Het diploma van de Ned. Stichting voor Statistiek strekt tot aanbeveling.

Salarisgrenzen: adj.-commies ± f 270,- - f 402,- p.m. (6 jaarl. verhogingen); adj.-commies A ± f 359,- - f 458,- p. m. (6 jaarl. verhogingen). Aanstelling boven het minimum is mogelijk.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen in te zenden binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad.

Persoonlijke kennismaking uitsluitend na oproep.

GEMEENTE ENSCHEDE

Bij het sociografisch, economisch en statistisch Bureau van de secretarie kan worden geplaatst een

a. sociaal economisch medewerker

Deze zal worden belast met onderzoekwerk op het terrein van de industriële ontwikkeling, middenstandsvraagstukken, volkshuisvesting, inkomensverhoudingen enz.

Behalve een gedegen economisch inzicht (bij voorkeur academische vorming) is een praktische instelling vereist.

b. statistisch medewerker

Deze zal worden belast met de supervisie op de statistische werkzaamheden van sociografische, sociaal economische en bedrijfs-economische aard, met het uitbrengen van adviezen betreffende de statistische factoren van het onderzoekwerk in het algemeen en met de samenstelling van een statistisch periodiek.

Gedacht wordt aan een functionaris met middelbare schoolopleiding en een ruime ervaring op statistisch gebied. Diploma's statistiek, wiskundige, economische, eventueel boekhoudkundige scholing strekken tot aanbeveling.

De aanstelling in beide functies geschiedt naar gelang van bekwaamheid en ervaring in de rang van commies of commies 1e klas. Weddegrenzen respectievelijk f 438,— tot f 527,— en f 539,— tot f 608,— per maand. Aanstelling boven de minimum-wedde is mogelijk. Kindertoeelage overeenkomstig de voor het rijkspersoneel geldende regeling; wettelijk pensioenverhaal. Gehuwden genieten een tegemoetkoming in verplaatsingskosten.

Voor energieke krachten bestaan goede vooruitzichten. Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen aan burgemeester en wethouders binnen tien dagen na het verschijnen van dit blad. Bezoek alleen na uitnodiging.

GEMEENTE ROTTERDAM

Bij het Gemeentelijk Bureau voor de Statistiek kan een

statisticus

worden geplaatst, die na een zekere tijd van voorbereiding zal worden belast met het samenstellen van statistische overzichten.

Gevraagd wordt een behoorlijk onderlegde statisticus met enige ervaring.

Verdere vereisten: Ten minste middelbare opleiding; sociaal-economisch inzicht en goede kennis van de Engelse taal.

Academisch gevormden genieten de voorkeur. In het bijzonder zal worden gelet op redactionele vaardigheid.

Aanstelling zal geschieden in de rang van commies. Salarisgrenzen f 4770,— tot f 6330,—

Na verloop van tijd is bevordering tot een hogere rang niet uitgesloten.

Aan gehuwden worden in het algemeen de reis- of pensiekosten en verhuiskosten vergoed.

Sollicitaties te richten tot Burgemeester en Wethouders en in te zenden aan het Bureau Personeelvoorziening, kamer 331, Raadhuis, Rotterdam, binnen 14 dagen na deze oproep, onder No. 334.